

SZAKDOLGOZAT

Csillag Dóra Hilda

2023

**BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI GAZDÁLKODÁS SZAK
LEVELEZŐ TAGOZAT
NEMZETKÖZI ÜZLETFEJLESZTÉS SPECIALIZÁCIÓ**

INDIA: A FEJLŐDŐ SZUPERHATALOM

Belső konzulens: **Dr. Majoros Pál**

Készítette: **Csillag Dóra Hilda**

BUDAPEST, 2023

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék	4
Bevezetés	5
1. India gazdasági fejlődésének története: földrajzi egységből politikai egység	8
2. India helye a globális gazdaságban	15
2.1. India fontosabb nemzetközi szervezeti tagságai	18
2.2. Integrációs törekvések	22
2.3. India külkereskedelme és szerepe a globális értékláncokban	29
2.4. Kína: ellenfél, de nem ellenség	35
2.5. A jelen és a jövő húzó iparágazatai	38
3. Összegzés	40
Irodalomjegyzék	42

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra India százalékos reál GDP növekedése 2004-2021 között, az előző évhez viszonyítva	12
2. ábra A gazdaság fellendítését célzó kormányzati kezdeményezések	15
3. ábra A világ 10 gazdaságilag legjobban teljesítő országa (reál GDP alapján, milliárd USD)	16
4. ábra A világ 10 gazdaságilag legjobban teljesítő országa (vásárlóerő paritás alapján, milliárd USD)	16
5. ábra India becsült és tervezett reál GDP növekedése (%-os változás)	17
6. ábra Az export külföldi hozzáadottérték-artalma (a teljes export százalékos arányában, 1995-2018)	30
7. ábra India hazai és külföldi hozzáadott-érték részesedése (a teljes export százalékos arányában, 2018)	30
8. ábra Az indiai tőkeexport földrajzi megoszlása 2019 és 2021 között	34

BEVEZETÉS

Az elmúlt évtizedekben tapasztalt gyors globalizációs fejlődés, az információtechnológiai forradalom, a nemzetközi kereskedelem liberalizációja, a nemzetközi kapcsolatok intenzív fejlődése és olyan jelentős történelmi események, mint például a Szovjetunió felbomlása jelentős hatással voltak India gazdaságára és a világgazdaság egészére is. India a Föld hetedik legnagyobb területű és második legnépesebb országa¹. Gazdasági és politikai befolyását figyelembe véve az ázsiai-csendes-óceáni régió egyik meghatározó állama, 1947. augusztus 15.-i függetlenné válása óta pedig a világ legnagyobb demokráciájának számít.

A nyolcvanas évek elején még visszafogottabb, az 1990-es évektől pedig már merészebb gazdasági és piaci nyitás, a mélyreható piaci reformok bevezetése viszonylag stabil gazdasági növekedési ütemet eredményezett, mellyel India új fejlődési és növekedési szakaszba lépett. Napjainkra a világ egyik legdinamikusabban bővülő gazdaságának számít. Az ország relatív gazdasági és politikai stabilitása, technológiai fejlettsége és az aktívabb gazdasági integrációs tevékenysége lehetőséget teremtett arra, hogy a közeljövőben ne kizárólag az ázsiai-indiai-óceáni térségben legyen domináns szerepe, hanem az új, formálódó multipoláris világrend nagyhatalmai közé léphessen. Ám a világkereskedelemben és a globális értékláncokba való alacsony mértékű beilleszkedés, az adminisztratív protekcionizmus magas szintje, a fejletlen infrastruktúra, a megreformálatlan földpiac, a politikai szétagoltság mind olyan tényezők, amelyek lassítják az ország gazdasági fejlődését és gátolják versenyképességének javítását.

Szakedolgozatomban arra keresem a választ, hogy Indiának milyen lehetőségei vannak a 21.században arra, hogy a kialakuló, multipoláris új világrend vezető hatalmai közé lépjen. Dolgozatom első része betekintést nyújt India gazdasági fejlődésébe. Ez a rész mutatja be azt a folyamatot, melynek során az ország földrajzi egységből politikai, gazdasági egységgé vált. Ezt követően dolgozatom terjedelmét tekintve legjelentősebb részében India globális gazdaságban betöltött pozícióját vizsgálom. Ez a rész az ország integrációs törekvéseinek keretein belül bemutatja India szabadkereskedelmi megállapodásait és nemzetközi szervezeti tagságait. Az ország világgazdasági pozíciójának vizsgálata során a dolgozat kitér India globális befektetési célpontként, illetve tőkeexportőrként való megjelenésére. Ebben a részben foglalkozom India

---

¹Népességszámát tekintve az ENSZ számításai szerint a közeljövőben átveszi az első helyet Kínától (Forrás: United Nations World Population Prospects (2022))

globális értékláncokhoz való viszonyával, az alacsony integráció okaival, az integrációs szint növelésének lehetőségeivel. Ezután röviden bemutatom, hogy milyen szektorok lehetnek érdekesek a külföldi tőke számára, mely ágazatok lehetnek potenciálisan a jövő húzó ágazatai, amik Indiát ideális befektetési célponttá tehetik és mely ágazatokra érdemes nagyobb figyelmet fordítani, mert azok hátráltatják gazdasági-politikai ambícióit.

Külön kitérek India és a Kínai Népköztársaság sajátos viszonyára. A vezető pozícióra törő India számára az elmúlt évtizedek során különösen jelentős tényezővé vált a szomszédságában található, atomfegyverrel és nukleáris programmal szintén rendelkező ország. Korábban említettem, hogy India népességszámban az ENSZ előrejelzései szerint 2030-ra megelőzi majd Kínát, de továbbra is a két ország teszi ki a világ népességének egyharmadát.² A Nemzetközi Valutaalap előrejelzései szerint 2024-re a két ország adja majd a globális gazdasági növekedés 50 %-át³ Az egyre dráguló távol-keleti munkaerő, a nemzetközi értékláncok diverzifikálása lehetőséget teremtettek India meglévő egyedülálló adottságai mellett arra, hogy a dél-ázsiai régióban domináns pozíciója mellett helyet kapjon a nagyhatalmak között. A közepesen fejlett, Kínához hasonló méretű, több százmilliós, fiatal, a gyarmati múlt miatt angolul beszélő munkaerővel rendelkező, munkaerő vándorlást nem korlátozó, demográfiailag egészségesebb, demokratikus, a világra nyitottabb ország Kína alternatívája lehet az új célpontokat kereső működőtőke számára. Az orosz-ukrán háború eltérő megközelítésmódja miatt az Egyesült Államok és az alapvetően semlegesnek mondható India viszonya ugyan nem zökkenőmentes, ám Kína mindkét ország stratégiai ellenfelének számít. Az Egyesült Államok szemszögéből nézve Kína egyértelműen veszélyezteti a fennálló világrendet, míg India számára közvetlen fenyegetést jelent- közös határvonaluk egy része vitatott, rendszeresek a fegyveres összetűzések, aggasztó a pakisztáni-kínai kapcsolat szorossága. Míg India számára elfogadhatatlan, hogy Kína erős katonai jelenléttel rendelkezik egyidőben az északi közös határon (Tibet és Hszincsiang mentén), nyugaton (Pakisztánon keresztül) és délen (az Indiai-óceánon), ugyanakkor Kína rászorul az Indiai-óceánon való jelentősebb haditengerészeti jelenlétre ahhoz, hogy saját nyersanyag-importját és késztermék-exportját védeni tudja⁴.

---

²Forrás:https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf. letöltve: 2023.04.05.)

³ Forrás: IMF, WEO January 2023 Update

⁴ Forrás: <https://hold.hu/holdblog/made-in-china-helyett-make-in-india-geopolitika-trembeczki-zsolt/> letöltve:2023.03.16.

Mindezek alapján feltételezhető, hogy India a 21.századi világrend szilárd támasza, amennyiben az alapításkor kialakult strukturális problémák, az országban még mindig jelentős mértékű bürokratizmus, a külföldi befektetők iránti bizalmatlanság problémái megoldódnak.

A dolgozat az export-import, a működőtőke beruházások, GVC integrációk, globális és regionális kapcsolódások vizsgálatával arra keresi választ, hogy India gazdasági és politikai szuperhatalmi ambícióinak megvalósulását miképpen érheti el.

A szakdolgozat során az adatok gyűjtését 2023. márciusával lezártam, miután a 2022-es évre vonatkozó adatok még nem teljes egészében állnak rendelkezésre, így a 2021-es évig bezárólag szerepelnek.

1. INDIA GAZDASÁGI FEJLŐDÉSÉNEK TÖRTÉNETE: FÖLDRAJZI EGYSÉGBŐL POLITIKAI EGYSÉG⁵

Ahhoz, hogy teljesebb képet kapjunk India világgazdaságban betöltött pozíciójáról, mindenképpen szükséges az ország gazdasági/történelmi fejlődésének megismerése.

India történelme több ezer évre nyúlik vissza, mely során számos politikai és gazdasági változáson ment keresztül. Ezalatt számtalan uralkodó vont kisebb-nagyobb területeket uralma alá. Az első politikai egységet az ősi Indus-völgyi civilizáció (vagy más néven Harappa-kultúra) hozta létre. A mezőgazdaság és kézműipar mellett kereskedelmük is igen fejlett volt. Azonban az igazi egység a Maurja Birodalom ideje alatt jött létre Kr.e. 322-ben, amikor Csandragupta Maurja egységesítette a területet. Ezt követően India megannyi birodalomnak volt az otthona, mint például a Gupta Birodalom vagy a Mogul Birodalom. Ezek a birodalmak tovább terjeszkedtek és folyamatosan bővítették területeiket, ami végül lehetővé tette egy nagyobb összefüggő egység kialakulását. Tulajdonképpen elmondható, hogy az a terület, amit a mai modern Indiának nevezünk, már több ezer éve létezik összefüggő politikai és földrajzi egységként. Ennek ellenére, egy 1931. március 26.-án Londonban tartott beszédében Winston Churchill kijelentette, hogy „India nem más, mint egy elvont fogalom...egy földrajzi kifejezés”⁶. És talán ez nem is annyira különös kijelentés, hiszen India merőben sajátos módon testesíti meg a sokszínűség fogalmát. Az ország legalább 15 nyelvnek, a legfőbb vallásoknak, több ezer törzsnek, kasztnak és alkasztnak ad otthont. Kínával ellentétben India történelme során többször kényszerült arra, hogy idegen kultúrákat szívjon magába, melyek a már önmagában is eklektikus, többistenhívő hindu hagyományokat gyarapították. Ennélfogva a hindu India mindig is nyitott volt a legkülönbözőbb hagyományok befogadására. Ezért is nem meglepő, hogy amikor a britek a demokráciáról kezdtek el szónokolni, az elméleteik nagy része széles hallgatóságra talált. Amint azt a független modernkori India történelme bizonyítja, a demokrácia, mint államforma kiválóan megfelelt a hatalmas területű, sűrűn lakott szubkontinens számára, ami sokféle vallás, nyelv és etnikum otthona.

A brit jelenlét egy nyereség érdekében vállalt egyszerű kereskedelmi kötelezettségvállalásként kezdődött, 1757 és 1857 között a londoni székhelyű Kelet-indiai Társaságon keresztül

---

⁵ A fejezet Martin Sieff: *Shifting Superpowers* és Henry Kissinger: *Világrend* című könyvének alapul.

⁶ Forrás: India: *Speeches by the Rt. Hon. Winston S. Churchill* (London: Thornton Butterworth, 1931), 163-170. oldal

gyakoroltak hatalmat. Ez később egy civilizációs küldetésévé nőtte ki magát. Az 1830-as évektől kezdték bevezetni az akkoriban a világon legfejlettebbnek számító brit technológiát. A modern vasúti rendszer megjelenése az 1840-es években kéz a kézben haladt a brit oktatási reformmal. A szubkontinensen átívelő vasúti rendszer felborította a hagyományos kereskedelmi útvonalakat, felerősítette a brit gyártók versenyelőnyeit az indiai vállalkozásokkal szemben. A modernizáció nem hódíthatott a szabályozatlan piacon, azt a brit gyártói érdekek szerint torzították el. Mindezek társadalmi zavargásokat okoztak, melyek végül az 1857-es szipoj lázadáshoz vezettek, ami az egyetlen említésre méltó felkelés volt a 190 éven át tartó brit uralom ideje alatt. A lázadás tulajdonképpen válasz volt a globalizációra és a modernizációra, amit drámai sebességgel erőltettek Indiára. A lázadás leverése után India egységes brit uralom alá került, ám annak traumatikus sikertelensége előkészítette a terepet Mohandász P. Gandhi erőszakmentes passzív ellenállási mozgalmanak az 1920-as és 1930-as években.

India stabilan fejlődött a brit uralom alatt. Az 1880-as években az indiai vasútrendszer számított Ázsia legjobb és legnagyobb vasútrendszerének. A gondosan irányított keretek közt virágzott a kereskedelem. A brit tisztviselők magas színvonalú adminisztrációs és közegészségügyi normákat vezettek be és szigorúan tartották fenn a rendet. Ám amíg a britek egyrészt korszerűsítették az országot, másrészt nem engedélyezték a modern acél-gyártást vagy a hajó építő ipar kialakulását, holott a késő 18. századig például Bengália Ázsia egyik technológiailag legfejlettebb területének számított. Hasonlóképpen, több mint egy évszázadon keresztül a híres észak-angliai textilipar Indiában termesztett gyapotot importált, majd a kész ruhaipari termékeket hatalmas profittal exportálta vissza Indiába, megakadályozva ezzel India saját textil iparának kialakulását. Az egykor az egyik leggazdagabb régióként számító Bengália a brit uralom ideje alatt visszafordíthatatlan hanyatlásnak indult. A toleráns és liberális politikai kifinomultság és az állami beavatkozás e párhuzamos, de egymással ellentétes öröksége gátolta az ipari fejlődést és ez még a 21. században is érezteti hatását. Az 1857-es lázadás sikertelensége ellenére India nem törődött bele a sorsába. Lassan és fokozatosan a tanult indiai középosztály kifejlesztette saját politikai mozgalomát, amiből később megalakult az Indiai Nemzeti Kongresszus. Evvel párhuzamosan a britek megalapozták az indiai hadsereg hagyományait és olyan hadi és politikai struktúrákat alkottak, amelyek felkészítették Indiát arra, hogy a 21. század egyik globális hatalmává váljon.

A britek uralma az 1. világháború után gyengülni kezdett. Mindez az 1919-ben bevezetett Montagu-Chelmsford reformmal⁷ kezdődött és Gandhi 1920-as erőszakmentes passzív ellenállási mozgalmával vett igazán lendületet. Az 1935-ös India Act után már nem volt visszaút, India megállíthatatlanul menetelt a teljes politikai függetlenség felé.

Gandhi a legnevesebb nyugati iskolákban szerzett tudásával és kifinomultságával a hatékony indiai vezető kiváló példaképévé vált. Rendkívüli politikai sikeressége kozmopolita természetéből fakadt és abból, hogy az angol oktatási intézményekben szerzett tudását az uralkodó brit vezetés politikai kultúrája ellen tudta fordítani, a liberális brit társadalom alapvető értékeire hivatkozva követelte India függetlenségét⁸. Gandhi közel két évtizedes vezetése alatt az Indiai Nemzeti Kongresszus egy elit klubból India regionális és nemzeti érdekeit képviselő nemzeti párttá alakult. Az 1930-as években történt tömeges tiltakozások brutális brit megtorlásokhoz vezettek, amik egyre inkább tüzelték az országos nemzeti mozgalmat. Mégsem kizárólag ezeknek köszönhető a brit uralom gyengülése. Gandhi az elit, középosztályon alapuló politikai rendszert olyan alulról szerveződő nemzeti mozgalommá formálta, amihez hasonlót a britek korábban máshol sohasem tapasztaltak.

Ahogy India függetlenségéhez közeledett, egyre világosabbá vált, hogy szükség van valós nemzeti hadseregre és rendőrségre a britek távozása után várható anarchia megelőzésének érdekében. Az indiaiakban fokozatosan feléledt a nemzeti öntudat és ráeszméltek arra, hogy az idegen befolyás béklyóját csak úgy rázhatják le magukról, ha egységes nemzetté válnak. India sokszínű kulturális örökségét tükrözi az, ahogyan függetlenségét kivívta, majd kialakította sajátos világpolitikai nézeteit, melyek alapvetően sokáig az el nem köteleződés és egyensúlyozás elvén alapultak.

Az indiai egység talán egyik legelkötelezettebb híve az ország függetlenné válása utáni első miniszterelnöke, Dzsavárharlál Nehru volt, aki könyvében⁹ India történelmének alapvető folytonosságát taglalja kezdve a korábban említett Indus-völgyi civilizációval, a Mogul Birodalmon át egészen a modern Indiáig. Nehru India roppant változatosságát és komplexitását figyelembe véve próbált meg egy nemzeti politikai mozgalmat létrehozni. A függetlenség kivívását erkölcsi győzelemnek tartotta, és ez a későbbiekben a külpolitikai hozzáállásában is

---

⁷ Az Indiában a helyi önálló irányítású intézmények fokozatos bevezetéséről szóló reform Forrás: <https://www.insightsonindia.com/modern-indian-history/national-movement-1919-1939/montague-chelmsford-reforms-or-the-government-of-india-act-1919/> letöltve: 2023.04.15.

⁸ Kissinger, H.: World Order (2015) 192-208. oldal

⁹ The Discovery of India, Meridian Books, 1946

tükröződött. A független India gazdasági növekedése lassan indult be, amiért jelentős részben a brit uralom alatt kialakult rendszerek okolhatók. Miután több, mint egy évszázadon át szándékosan akadályozták az ipari fejlődést, India a függetlenedés után szomjazta a korabeli szocialista gazdasági eszméket. Nehru elutasította a szabadpiaci filozófiát, inkább a bürokrácia, állami befolyás és masszív központosított befektetések híve volt. Ő és későbbi utódai is a Szovjetuniót másolva a nehéziparra fektették a hangsúlyt, aminek következményeként India gazdasági és ipari fejlődése az 1950-es és 1960-as években fáradságos lassúsággal haladt. Ennek ellenére Nehru eredményei felülmúlták kudarcait. Indiát a világ legnagyobb, szabad választásokon alapuló parlamenti demokráciájává tette.

Az 1980-as években India gazdasága stagnált, az országban zavargások törtek ki, két miniszterelnököt is meggyilkoltak (akik közül az egyik nem más volt, mint Indira Gandhi, Nehru lánya) emellett a globális erő egyensúlyban történt figyelemre méltó változás meggyengítette India legfőbb szövetségesét, a Szovjetuniót és megerősítette két riválisát, Kínát és Pakisztánt.

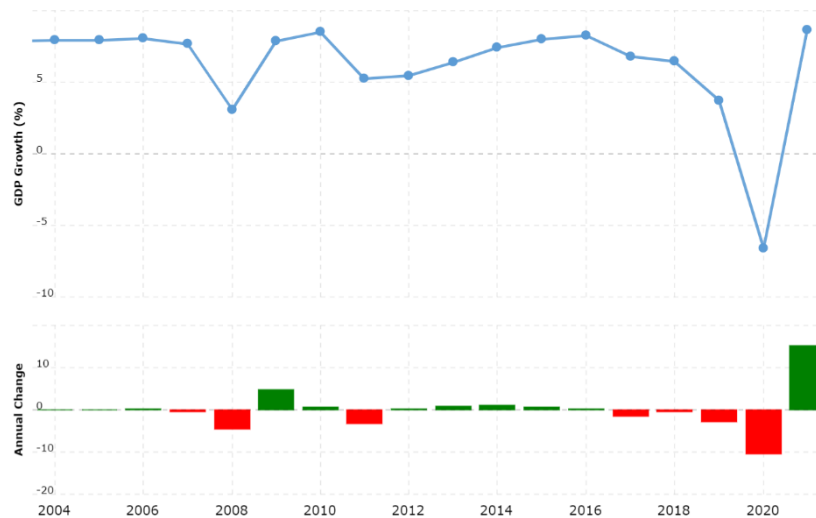
Az 1980-as évek vége felé Singh pénzügyminiszter fokozatos gazdasági reformjai következtében az indiai gazdaság megnyitotta kapuit a külföldi befektetések számára. A külföldi közvetlen működőtőke beruházások (FDI, foreign direct investment) továbbra is lényegesen elmaradtak az 1990-es években Kínába vándorló FDI mértékétől, ám ezek a reformok a hosszútávú gazdasági növekedés és átalakulás kezdetét jelentették.

Narashima Rao miniszterelnök leszámolt a szocialista örökséggel is. Privatizálta a veszteségesen működő állami vállalatokat, adókat csökkentett, infrastrukturális fejlesztésekbe és kontinentális léptékű autópálya építésbe kezdett, hogy megkönnyítse a tagállamok közötti kereskedelmet. India sikeresen lovagolta meg az 1990-es évek globalizációs hullámát és kihasználta az információs technológiában és kommunikációban rejlő lehetőségeket, a szoftver szektor drámai növekedésnek indult. A középosztály száma, fogyasztási kapacitása és költési hajlandósága is jelentősen megnövekedett, ami a szolgáltatási ágazat gyors fejlődését eredményezte. Az információ technológiai befektetések két központja Hyderabad és Bangalore, az ország pénzügyi és szórakoztatóipari központja pedig Bombay lett, ám az ipari növekedés üteme továbbra sem érte el a kínai mértéket. Ezt leszámítva a gazdasági növekedés folyamatos és stabil volt.

Az 1970-es évek óta Indiának is van nukleáris programja, de igyekeztek ezt nem kihangsúlyozni. Ennek ellenére az 1998-ban végrehajtott öt atomteszt nagyobb visszhangot keltett, mint azt gondolták volna- és nem feltétlenül pozitív értelemben. Többek közt igencsak magára haragította Egyesült Államokat, hiszen India és Pakisztán atomhatalomként való megjelenése ellentétes volt érdekeivel. Az Egyesült Államok különböző szankciókkal sújtotta Indiát, amik jelentősen visszavetették a rohamosan kialakuló gazdasági kapcsolatokat a két ország között.

Vajpayee kormányzása idején az ország lakosságának száma átlépte az egy milliárd főt. Folytatódott az állami vállalatok privatizációja, a középosztályt terhelő adók és a költségvetési hiány csökkent. Ezeknek az intézkedéseknek köszönhető, hogy az országba irányuló külföldi beruházási kedv megnövekedett, ami nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy az ország talpra álljon az 1998-as ázsiai pénzügyi válságból. Evvel párhuzamosan az állami beruházások a korszerű autópálya hálózat kialakítását célozták. Adózási szempontból vonzó speciális befektetési zónákat alakítottak ki, amik az alacsonyabb szintű állami szabályozással együtt a külföldi beruházások számára vonzó lehetőséget teremtettek.

2003-2004-re India éves átlagos bruttó hazai termék növekedés elérte a 7%-ot (1. ábra)

1. ábra
India százalékos reál GDP növekedése 2004-2021 között, az előző évhez viszonyítva¹⁰

Ez a növekedés azonban más volt, mint az 1950-es évek egyenetlen fejlődése. Akkor az állami erőforrásokat a nehézipar fejlesztésére fordították, ezáltal a tőkeintenzív információs

¹⁰ Forrás: <https://www.macrotrends.net/countries/IND/india/gdp-growth-rate> letöltve. 2023.04.24.

technológiai szektor gazdasága indult növekedésnek. A számítástechnika virágkorát élte, Bangalore és Hyderabad lett Dél-Ázsia szilikonvölgye.

Az 1990-es évek közepén India felkeltette az Amerikai Egyesült Államok érdeklődését, ami Vajpayee miniszterelnök azon törekvéseinek is köszönhető, amelyek lelkesen támogatták az észak-kaliforniai Szilícium-völgyben élő tehetsős indiai közösséget. Az Egyesült Államok számára 1947. óta először fogalmazódott meg a gondolat, hogy érdemes a világ legnagyobb, angolul beszélő demokráciájával való kapcsolat kiépítésének lehetőségével foglalkozni. A Szovjetunió felbomlása után az Egyesült Államok számított a világ vezető hatalmának. Az amerikai-kínai kapcsolat megváltozott, a kommunista Kína és Oroszország közeledni kezdett egymáshoz. A helyzet ellensúlyozására az Egyesült Államoknak stratégiai partnerre volt szüksége az ázsiai kontinensen, és erre a célra az angolul beszélő, demokratikus India több, mint megfelelő volt.

A 21.század optimista időket ígért, a piaci liberalizációs folyamatok gyors gazdasági növekedési ütemet jeleztek. A nemzetközi színtéren minden eddiginél jelentősebb pozíciót ért el, hiszen Oroszország szövetségese volt és az Egyesült Államok is potenciális stratégiai partnerként tekintett rá.

India példátlan mértékű haditengerészeti építési és beszerzési programba kezdett, ami magában foglalta repülőgép-hordozók és nukleáris atomrakéták szállítására megfelelő tengeralattjárók beszerzését is.

A külföldi tőkeberuházások mértéke még mindig elmaradt ugyan a Kínába érkező FDI mértékétől, de India továbbra is Kína nyomdokaiban járt az acélgyártás, autógyártás és nehézipari export terén. A bürokratikus akadályok és az állami beavatkozások azonban igen megnehezítették az ország számára a külföldi üzleti kapcsolatok kialakítását.

India világgazdasági helyzetének vizsgálata során elkerülhetetlen jelenlegi miniszterelnökének, Narendra Modinak említése. Modi és pártja, a Bháratíja Dzsanaatá Párt (BJP) a 2014-es választásokat abszolút többséggel nyerte meg, amire az ezt megelőző 30 évben nem volt példa, mondhatni az indiai politikai színtér hozzászókkott a koalíciós kormányzáshoz. Modi hatalomra kerülése alapjaiban megváltoztatta az ország diplomáciai és politikai hozzáállását. India nemzetközi megítélését jelentősen javította az ország gyors ütemben növekedő gazdasága és a nemzetközi politikában betöltött szerepe. A Modi féle kormányzás egy egészen új szemléletmódot követett, mely ötvözi a visszafogott nacionalizmust a piacorientált gazdasági

szemlélettel és egy újfajta „ázsianizmussal”, aminek szerves része az ázsiai demokráciákkal való szorosabb kötelékek kialakítása egy szorosan összefonódó stratégiai partnerségi háló létrehozásának érdekében. Modi kormányzása kezdetén igyekezett helyrehozni az elődje által némileg lerombolt kapcsolatot az Egyesült Államokkal. Mivel India központi szerepet játszott az Egyesült Államok indo-csendes-óceáni biztonsági politikájában, a két ország közeledése nem tűnt légbőlkapott ötletnek. (Viszonyuk jelenleg nem zökkenőmentes. Az orosz-ukrán konfliktusban az Egyesült Államok egyértelműen Ukrajnát támogatja, míg India többé-kevésbé semleges álláspontot foglalt el a háború kapcsán, de semmiképp nem ítéli el Oroszországot, sőt szorosabbra fűzte kereskedelmi-gazdasági kapcsolataikat.). A Modi féle külpolitika nem csupán az Egyesült Államok szerepét hangsúlyozza, alapvetően India gazdaságának újjáélesztését segíti. A külpolitikai lépések mellett számos gazdasági fejlesztést ösztönző reform is bevezetésre került. Ezekről bővebben a következő fejezetben tesztek említést.

2. INDIA HELYE A GLOBÁLIS GAZDASÁGBAN

India világgazdasági helyzetének vizsgálatakor feltétlen szót kell ejteni a Narendra Modi által bevezetett gazdasági reformokról. A 2017-ben bevezetett adóreform célja az adózási rendszer egyszerűsítése és az adófizetők terheinek csökkentése, A korrupcióellenes intézkedések hatékonyabb adórendszer kialakítását és az adóbevételek növelését célozták. A külföldi befektetőket érintő adók csökkentése az előnyösebb üzleti környezetet teremtett az indiai piacra való belépéshez és ezáltal ösztönzően hatott a külföldi működő tőke bevonásra. Az adóreform korrupcióellenes intézkedései és az adórendszer hatékonyságának javítása növelte a befektetők bizalmát az Indiai gazdaság iránt. Az infrastrukturális fejlesztések; az út-és vasúthálózatok, illetve az energia-és vízellátás bővítését célzó nagymértékű beruházások mind a gazdasági fejlesztési program részei.

A kormány számos kezdeményezést indított az indiai vállalkozói ökoszisztéma támogatására (2. ábra). A *Make in India* program célja a gyártóipar bővítése és a munkahelyteremtés elősegítése. A *Startup India* program célja az induló vállalkozások fejlesztésének elősegítése. A *Digital India* program keretein belül az ország digitalizációja, a digitális infrastruktúra kiépítése a cél. A *Skill India* kormányzati kezdeményezés a munkaerő piac versenyképességének növelését tűzte ki célul, keretein belül szakmai képzéseket biztosít az indiai munkavállalók és diákok számára, fejleszti a szakképző intézményeket, támogatja a munkáltatók és munkavállalók közötti kapcsolatok javítását.

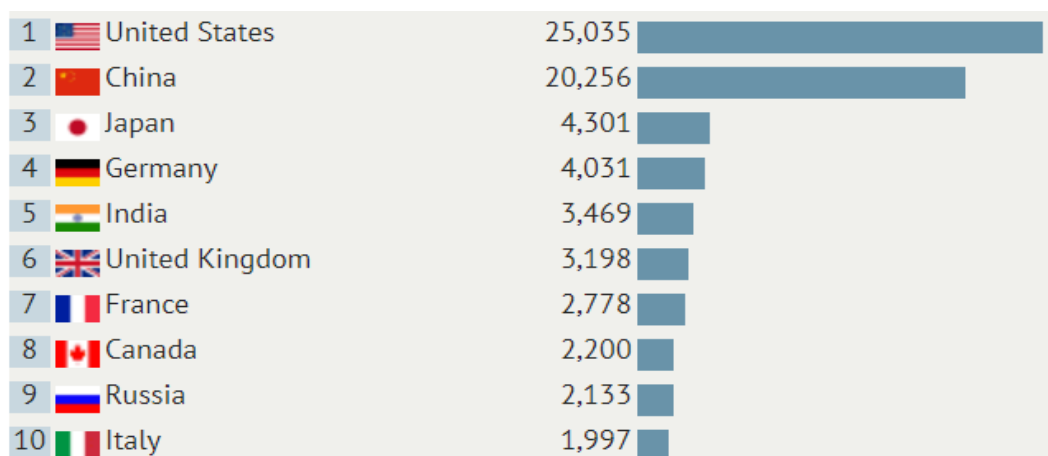

2. ábra

A gazdaság fellendítését célzó kormányzati kezdeményezések¹¹

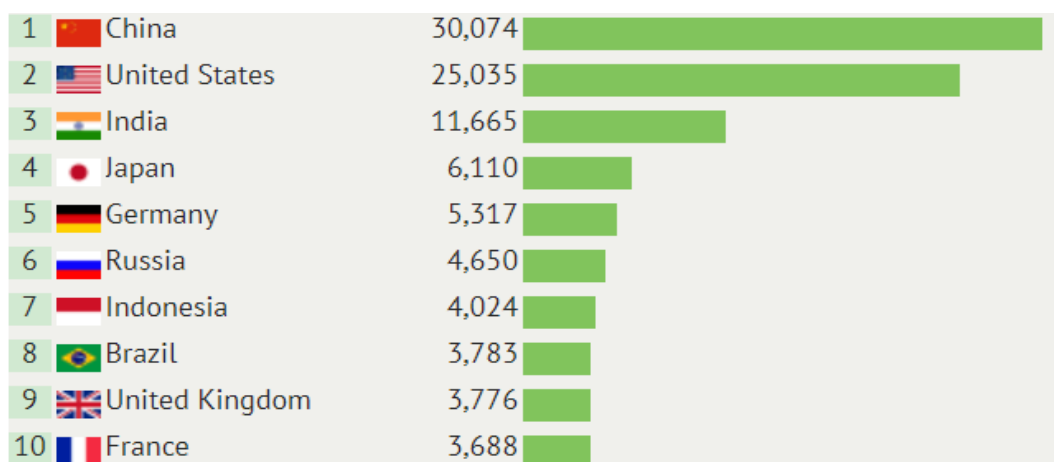
¹¹ Forrás: Forrás: Indian Institute of Technology, Desig and Manufacturing

India gazdasági teljesítménye 2022-ben (GDP-je vásárlóerő paritáson) harmadik legnagyobb a világon, 3100 milliárd USD feletti GDP-jével immár a világ ötödik legnagyobb gazdasága. (4. ábra és 4. ábra) A Nemzetközi Valutaalap 2023. januári jelentése 2023-ra 6.1 %-os éves reál GDP növekedést jósol, az előrejelzések szerint pedig 2024-re ez a szám eléri a 6.8 %-ot.(5. ábra)

3. ábra

A világ 10 gazdaságilag legjobban teljesítő országa (reál GDP alapján, milliárd USD)¹²

4. ábra

A világ 10 gazdaságilag legjobban teljesítő országa (vásárlóerő paritás alapján, milliárd USD)¹³

¹² Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook, January 2023 Update
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/01/31/world-economic-outlook-update-january-2023>
 letöltve: 2023.04.20.

¹³ Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook, January 2023 Update
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/01/31/world-economic-outlook-update-january-2023>
 letöltve: 2023.04.20.

	Estimate		Projections	
	2021	2022	2023	2024
India	8,7	6,8	6,1	6,8

5. ábra
India becsült és tervezett reál GDP növekedése (%-os változás)¹⁴

2021-ben India a világ tizennegyedik legnagyobb exportőre, és a tizennegyedik legnagyobb importőre volt¹⁵. Emellett az ország globális befektetési célpontként is egyre attraktívabb, számos ágazatban jelentős potenciállal rendelkezik, ideértve az autóipart, az élelmiszerfeldolgozást, az energetikai szektort, az egészségügyet, az oktatást és a turizmust. A digitális gazdaság és a startupok is figyelemreméltó ütemben fejlődnek. 2020-as évek elején további intézkedéseket vezettek be a gazdasági környezet javítására. Ezek közé tartozik többek között az agrárreform, a munkaerőpiaci reform, az állami szektor privatizációja és a bankszektor stabilizálását és a hitelkihelyezési képesség növelését célzó reform. Ezen rendelkezések hosszú távon az attraktív üzleti környezet kialakításával támogatják a gazdasági növekedés ütemének fenntartását és a külföldi tőkebefektetések mértékének növekedését.

India az egyik legvonzóbb célország volt a technológiai szektor befektetéseinek szempontjából. A digitális gazdaság területén a hazai kezdeményezések, a mobilinternet és az elektronikus fizetési rendszerek terjedése kulcsszerepet játszott az FDI növekedésében. A COVID-19 járvány az ország gazdasági teljesítményére negatív hatással volt, azonban a gazdaság újraindítása és a vakcinázási kampány sikerei pozitív irányban hatottak a befektetői hangulatra, és az ország 2021-ben is további külföldi tőkebefektetéseket vonzott. Az összes külföldi tőkebefektetés (FDI) értéke 2021-ben 64 milliárd USD volt, ami 19 százalékkal magasabb, mint az előző évben. Evvel a harmadik legnépszerűbb célország volt az FDI-befektetések számára az ázsiai csoportban, a Kína és Hong Kong mellettés globális szinten a hetedik helyre lépett.¹⁶

¹⁴ Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook, January 2023 Update <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/01/31/world-economic-outlook-update-january-2023> letöltve: 2023.04.16.

¹⁵ Forrás: <https://oec.world/en/profile/country/ind> letöltve: 2023.04.20.

¹⁶ Forrás: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2022> letöltve:2023.04.02.

2021-ben a legtöbb FDI-t az információs technológiai ágazat vonzotta (30,3 milliárd USD) - ezen belül a szoftverfejlesztés, az IT-szolgáltatások és az e-kereskedelem. Utóbbi iránt megnőtt a kereslet a COVID-19 járvány alatt/után. A második legnépszerűbb befektetési terület az energia szektor 13,7 milliárd USD értékkel. Ezen felül jelentős volt még a vállalkozásfejlesztés (5,91 milliárd USD), és az élelmiszeripar (2,72 milliárd USD). A kevésbé népszerű ágazatok FDI befektetési szempontból az építőipar, az egészségügyi szolgáltatások és a közlekedési ágazat. (Reserve Bank of India,2022) A legtöbb FDI a 2021/2022-es pénzügyi évben Szingapúrból (27,01%), az Egyesült Államokból (17,94%), Mauritiusról (15,91%)¹⁷, Hollandiából (87,86%) és Svájcól (7,31%) érkezett.¹⁸

A fejezet India globális gazdaságban betöltött pozíciójának megértését és vizsgálatát célozza, Sorra veszi az integrációs törekvések keretein belül India nemzetközi szervezeti tagságait, szabadkereskedelmi megállapodásait. Bemutatásra kerülnek az export és import legfontosabb trendjei, valamint az ország globális értékláncokhoz való viszonya. Ezen kívül tárgyalja India és Kína sajtósájos viszonyát is, illetve azon húzó ágazatokat, amelyekre Indiának célszerű a jövőben nagyobb figyelmet fordítania, hiszen eszközei lehetnek a régióban betöltött gazdasági súlyának növelésére.

2.1. India fontosabb nemzetközi szervezeti tagságai

India számos nemzetközi szervezet tagja. Ezek többek közt lehetővé teszik számára, hogy erősítse kereskedelmi és gazdasági kapcsolatait, valamint javítsa helyzetét a nemzetközi pénzügyi piacokon. Továbbá lehetőséget nyújtanak arra, hogy befolyásolja a globális politikai döntéseket. Például az ENSZ tagság révén részt vesz a nemzetközi békefenntartásban, valamint véleményét nyilvánít globális politikai kérdésekben.

India az 1995-ben alapított WTO (World Trade Organization, Kereskedelmi Világszervezet) egyik alapító tagja és azóta is aktív résztvevője a szervezetnek, amelynek célja a nemzetközi

---

¹⁷ A Mauritiusról beérkező tőke jellemzően az úgynevezett *Round tripping capital venture* keretein belül érkezett, mely során az indiai tőkét külföldre viszik, majd vissza Indiába adóelkerülés céljából.

¹⁸ Forrás: Invest India [https://www.investindia.gov.in/foreign-direct-investment#:~:text=Singapore%20\(27.01%25\)%2C%20USA%20,into%20India%20FY%202021%2D22.](https://www.investindia.gov.in/foreign-direct-investment#:~:text=Singapore%20(27.01%25)%2C%20USA%20,into%20India%20FY%202021%2D22.)
letöltve:2023.04.30.

kereskedelem szabályozása és előmozdítása. India azonban számos alkalommal aggodalmát fejezte ki avval kapcsolatban, hogy a fejlett országok akadályokat állítanak az indiai termékek elé, és hogy az indiai piacot elárasztják az olcsó import áruk.

India és a WTO kapcsolatát meghatározza India gazdasági fejlődése, valamint az ország kereskedelmi politikájának változásai. Ugyan az ország az utóbbi évtizedekben jelentős gazdasági növekedést ért el, ez azonban egyes iparágakban korlátozott maradt. Az ország azonban igyekezett javítani kereskedelmi feltételein, és 1991-ben liberalizálták a gazdaságot, amely lehetővé tette az ország számára, hogy bekapcsolódjon a nemzetközi kereskedelembe.

A szervezettel való kapcsolatának erősítése érdekében India aktívan részt vesz a WTO kereskedelmi tárgyalásain és konferenciáin, és támogatja a multilaterális kereskedelmi rendszert.

Viszonyuk nem volt mindig problémamentes. A szellemi tulajdonjogok védelme, valamint az exporttámogatások miatt India és az Egyesült Államok, valamint az Európai Unió között viták keletkeztek, melyek feszültséget eredményeztek a WTO keretében folytatott tárgyalásokon is. Az egyik ilyen konkrét példa erre az indiai gyógyszergyártók által gyártott generikus gyógyszerek szabadalmi jogai, melyet az Egyesült Államok és az EU számos alkalommal vitatott. Az Egyesült Államok például arra kérte az indiai kormányt, hogy módosítsa a szabadalmi törvényeket, mégpedig szigorítsa a szellemi tulajdonjogok védelmét. Az indiai kormány azonban fenntartotta az álláspontját, hogy az ilyen gyógyszerek árának csökkentése a lakosság egészségügyi ellátásához való hozzáférés biztosítása szempontjából létfontosságú. Egy másik példa az exporttámogatásokkal kapcsolatos nézeteltérésekre abban áll, hogy az Egyesült Államok és az EU aggodalmát fejezte ki, amiért India támogatást nyújt a cukortermelőknek a piaci árak alatt értékesített cukor felvásárlásával. Az Egyesült Államok és az EU úgy vélik, hogy ezek az intézkedések torzítják a piacot, és az indiai termelőket versenyelőnyhöz juttatják és sértik a WTO szabályait.

További konfliktusok forrása a szegényebb gazdák támogatása, amelyek az EU és az Egyesült Államok szerint szintén torzítják az indiai agrárgazdaság versenyképességét a nemzetközi piacon.

India a BRICS alapító tagja, mely Brazília, Oroszország, India, Kína és Dél-Afrika országait fogja össze. A BRICS célja az, hogy az együttműködés és a kereskedelmi kapcsolatok erősítése révén növelje a tagországok gazdasági befolyását a világpiacokon. A BRICS egy olyan globális csoportosulás, amely a feltörekvő piacokat képviseli, és együttműködik a gazdasági, politikai

és kulturális területeken. Céljuk egy olyan új világrend kialakítása, amiben a fejlődő országok szerves részei a szabályalkotásnak.

A csoportosulás a fejlődő országok gazdasági és politikai hatalmának erősítését szolgálja. India számára a BRICS egy olyan platform, ahol a fejlődő országok együtt dolgozhatnak azért, hogy elősegítsék a gazdasági növekedést, javítsák az oktatás színvonalát és a tudományos kutatások eredményességét, valamint elősegítsék a kereskedelmet és az ipari együttműködést.

A BRICS egy fontos szövetség, amely segíti India gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatainak erősítését a többi tagországgal. A szövetség keretein belül az egyenrangú országok együtt dolgozhatnak olyan közös célok érdekében, amik a globális gazdasági és politikai rendszer reformján és a nemzetközi pénzügyi és gazdasági intézmények reformján keresztül egy új világrend kialakítását jelentik, miközben megőrzik saját identitásukat.

Az Egyesült Államok és az Európai Unió mellett mostanra a BRICS csoport tagországainak gazdasági befolyása is figyelemre méltó. Jelenleg a BRICS országokban él a világ népességének 41%-a és ők állítják elő a világ hazai össztermékének (GDP) 31.5%-át, kereskedelmük a világkereskedelem 16%-t teszi ki¹⁹. Jelentőségük növekedése annak köszönhető, hogy a BRICS-országok együttműködése lehetővé teszi, hogy a feltörekvő gazdaságok és a fejlett országok egyaránt részt vegyenek a világpolitikában és a nemzetközi döntéshozatalban. Az együttműködés rávilágít arra, hogy eddig az Egyesült Államok és az Európai Unió által dominált világrend nincs kőbe vésve, semmi nem állandó. Minden változhat és a BRICS-nek köszönhetően változik is. Gazdasági, kereskedelmi és politikai súlyának növekedése révén megkérdőjelezi a világpolitikai rendszer jelenlegi struktúráit. A tagországok befolyása egyre növekszik a nagyobb nemzetközi szervezetekben is (például ENSZ, IMF), ezáltal hatékonyabban tudják képviselni érdekeiket. Kína és Oroszország az ENSZ Biztonsági Tanácsának tagjaként, valamint az ENSZ közgyűlésében elfoglalt helyük miatt képesek biztosítani a kiegyensúlyozottabb nemzetközi politikát.

New Development Bank (NDB, a BRICS országok által létrehozott, nemzetközi fejlesztési bank) célja, hogy elősegítse a BRICS országok és más feltörekvő piacok közötti infrastrukturális- és fejlesztési projektek finanszírozását, valamint támogassa a fenntartható fejlődést. Az NDB olyan alternatív finanszírozási forrást jelent, amely a hagyományos nemzetközi fejlesztési bankoktól eltérő módon működik. Az NDB a fenntartható és inkluzív

---

¹⁹ Forrás: China Daily, <https://global.chinadaily.com.cn/a/202304/14/WS6438c78ba31057c47ebba230.html#:~:text=The%20BRICS%20group%20makes%20up,G7%20countries%2C%20according%20to%20Acorn.> letöltve: 2023.04.30.

fejlődés támogatását szem előtt tartva összpontosít a projektfinanszírozásra, ami azért fontos, mert a feltörekvő gazdaságoknak nehéz hozzáférni a hagyományos forrásokhoz.

A BRICS-hez való csatlakozás attraktivitása többek közt abban is rejlik, hogy a tagországok számára lehetővé teszi, hogy egyenlőbb mértékben vegyenek részt a nemzetközi döntéshozatalban, és ne kizárólag egyetlen vezető hatalom diktálja a világpolitikát. A BRICS Plusz koncepció keretein belül a BRICS országok a regionális együttműködés előmozdítása érdekében kiterjesztik a csúcstalálkozót más feltörekvő országokra is. A BRICS Plusz csúcstalálkozón olyan országok képviselői is részt vettek (Algéria, Argentína, Egyiptom, Indonézia, Irán, Kazahsztán, Kambodzsza, Malajzia, Szenegál, Thaiföld, Üzbegisztán, a Fidzsi-szigetek és Etiópia), amelyek nem tagjai a BRICS-nek, de fontos szerepet játszanak a gazdasági és politikai fejlődésében. A 2022. június végén tartott csúcstalálkozó fő célja az volt, hogy megerősítse a BRICS országok és a többi feltörekvő piac közötti együttműködést, valamint növelje a BRICS országainak regionális és globális befolyását.

India a szervezet aktívan tagjaként részt vesz a csúcstalálkozókban és az országok kormányzati és gazdasági fórumain is, támogatja a BRICS kezdeményezéseit.

Az SCO (Shanghai Cooperation Organization, Sanghaji Együttműködési Szervezet) egy eredetileg regionális biztonsági és politikai szervezet volt, ami csak a 2017-18-as évektől foglalkozik gazdasági kérdésekkel. Az SCO-t Oroszország, Kína, Kazahsztán, Kirgizisztán és Tádzsikisztán hoz létre 1996-ban Sanghaji Ötök néven, a nevét 2001-ben változtatta meg. Hatodik tagként Üzbegisztán csatlakozott a tömörüléshez, majd 2017-ben Pakisztán és India lett a teljes jogú tagja. A csatlakozás célja az India és az SCO tagállamai közötti gazdasági és biztonsági kapcsolatok erősítése volt, továbbá India ázsiai régióban betöltött szerepének növelése. A szervezet fontos platformot biztosít a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok további fejlesztésére.

Kína a szervezet működésével kapcsolatosan az úgynevezett "Új Selyemút" kezdeményezésének megvalósítását szeretné előmozdítani, amelynek célja, hogy Kína szerepét erősítse a világkereskedelemben. Kína az SCO-n belül erősíteni kívánja befolyását és támogatást keres a projekt megvalósításához. Ez azonban ellentétes India érdekeivel, mivel a projekt előmozdítása növeli Kína befolyását a térségben. A Belt and Road kezdeményezés egy nagyszabású infrastrukturális és gazdasági projekt, amelynek célja a Kína és Európa közötti közúti, vasúti, tengeri és légi áruszállítás elősegítése. A projekt része a "Kína által vezetett globális gazdasági tér" stratégiának. India számára a kezdeményezés problémás, mivel néhány

infrastrukturális projekt része olyan területeken halad át, amelyek India és Pakisztán között vitatottak.

Az SCO stratégiai jelentőséggel bír a biztonsági és védelmi kérdések terén. India érdekei összefonódnak azzal a célkitűzéssel, hogy fenntartsák a békét és stabilitást az ázsiai régióban, különösen a közép-ázsiai országokban. Az SCO tagállamai együttműködnek a terrorizmus és a határokon átnyúló bűnözés elleni harcban, valamint a régióban kialakuló biztonsági kihívásokkal szembeni fellépésben.

Emellett SCO diplomáciai fórumként kiváló lehetőséget nyújt a kapcsolatteremtésre és az együttműködésre a tagállamok között.

2.2. Integrációs törekvések²⁰

A világgazdasági környezet jelentős mértékben befolyásolja India külgazdasági stratégiáját. A WTO dohai fordulóján nem születtek multilaterális megoldások, ami arra készítette a multinacionális vállalatok globális értékláncait akkomodálni kívánó nemzetállamokat, hogy bilaterális szabadkereskedelmi megállapodások keretein belül teremtsenek számukra kedvezőbb üzleti környezetet. Ennek hatására a bilaterális megállapodások száma jelentősen megnövekedett. Miután ezen megállapodások igen kis része érinti csupán Indiát, így az világpiaci lehetőségeinek javítása érdekében rákényszerült arra, hogy bekapcsolódjon a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésébe.

A preferenciális megállapodások (PTA) tárgya az abban megnevezett termékeket terhelő vámok csökkentése, vagy megszüntetése, célja a kereskedelem előmozdítása a szerződést aláíró két-vagy több fél között. India esetében azonban ezek a megállapodások a térség politikai stabilitás fenntartásának eszközei is. A szabadkereskedelmi megállapodások (FTA) általában ipari termékekre vonatkoznak és a megállapodásban részt vevő országok közötti vámok leépítését, illetve a nem vám jellegű akadályok megszüntetését célozzák. A két megállapodás típus közti alapvető különbség, hogy a PTA keretén belül egy úgynevezett pozitív listát alakítanak ki, amiben azok termékek kerülnek felsorolásra, amik esetében a vámot csökkentik. Az FTA esetében pedig egy negatív listáról beszélünk, amiben azok a termékek (kivételek)

---

²⁰ A fejezet megírásánál nagymértékben támaszkodtam Majoros Pál: India integrációs törekvései című cikkére (Eurázsia szemle, 2022.03.)

szerepelnek, amikre nem vonatkozik a vámcsökkentés. Mindkét típusú megállapodás a gazdasági-kereskedelmi érdekek optimalizálását tartják szem előtt. Jellemzően ezek a megállapodásokat egymáshoz földrajzilag közel elhelyezkedő, gazdaságilag hasonló fejlettségi szinten lévő országok kötik. India viszonylag későn kezdte a saját megállapodásokról szóló tárgyalásokat, majd egy viszonylagos fellendülés után ezek száma visszaesett. Az utóbbi években azonban India saját gazdaságstratégiájának érvényesítése érdekében szabadkereskedelmi megállapodások megkötését célzó tárgyalásokba kezdett. A dolgozat írásakor Indiának 5 preferenciális és 11 szabadkereskedelmi megállapodása van érvényben²¹. Ezek közül az Ázsiai-Csendes-óceáni Kereskedelmi Megállapodás (APTA), a Globális Kereskedelmi Rendszer (GSPT) és a Dél-Ázsiai Preferenciális Megállapodás (SAPTA) viszonylag korlátozott kereskedelmi előnyöket nyújtottak.

1985-ben Banglades kezdeményezésével létrejött a SAARC (South Asian Association of Regional Cooperation), melynek tagjai Banglades mellett India, Bhután, Maldív-szigetek, Nepál, Pakisztán és Sri Lanka. Ez az együttműködés a tagállamok közti együttműködés számára biztosított platformot a régióbeli feszültségek, viták kezelésére (például: India és Pakisztán, illetve Banglades és Pakisztán közti konfliktus). 1993-ban a SAPTA keretein belül létrehoztak egy preferenciális kereskedelmi övezetet, amivel mélyült az együttműködés gazdasági oldala. 2004-ben aláírták a SAFTA-t (South Asian Free Trade Area) 2007-ben Afganisztán is csatlakozott az együttműködéshez, aminek célja a gazdasági növekedés felgyorsítása, a régió gazdasági integrációjának felgyorsítása, a tagállamok közötti kereskedelmi kapcsolatokat javítása a vámtarifák fokozatos csökkentésével és egyéb kereskedelmi korlátozások eltávolításával. A SAFTA lehetővé teszi az indiai termékek és szolgáltatások szabadabb mozgását a régióban, növelve ezzel az indiai export lehetőségeit a tagállamokban. Az indiai vállalkozások számára a SAFTA megnyitja a lehetőséget, hogy új piacokat találjanak a régióban, amelyek korábban magas vámtarifákkal és más kereskedelmi korlátozásokkal küzdöttek.

A SAFTA jelentősége azonban az elmúlt években csökkent, mivel a tagállamok többsége nem teljesítette a vámtarifák fokozatos csökkentésére vonatkozó kötelezettségvállalásokat. India a régió domináns államaként továbbra is arra ösztönzi a SAARC tagállamait, hogy javítsák a kereskedelmi kapcsolatokat és teljesítsék a SAFTA célkitűzéseit, de ez nagymértékben függ

---

²¹ Forrás: <https://www.indiantradeportal.in/>, letöltve: 2023.04.15.

attól is, hogy Pakisztán hajlandó lesz-e részt venni a folyamatban és elkezdi-e a kereskedelmi liberalizációt Indiával és a többi tagországgal.

A Bhutánnal (2006) és Nepállal (2009) kötött bilaterális megállapodások keretében India megnyitotta belpiacát a két kisebb szomszédos ország számára, a 2003-ban megkötött megállapodás Afganisztán SAARC-hoz való csatlakozását készítette elő.

India régió kívüli megállapodásait a MERCOSUR (Southern Common Market) országaival (2004), illetve Chilével (2006) kötötte. Ezek az országok India külkereskedelmének alacsony százalékát adják, feltételezhetően a javuló indiai-brazil kapcsolatok és a BRICS tagság áll létrejöttük hátterében.

A preferenciális megállapodások összeségében csekély szerepet játszanak India külgazdaságában.

Az integrációs folyamat az ezredforduló környékén mélyült el jobban a többnyire bilaterális szabadkereskedelmi megállapodásokkal. Az első ilyen szabadkereskedelmi megállapodást India Sri Lankával kötötte 1999-ben. India Kína és Japán mellett Sri Lanka legnagyobb kereskedelmi partnere. A kapcsolatok mélyítésének elsődlegesen a kereskedelmi forgalom növelése volt a célja, emellett az együttműködés fontosságát hangsúlyozó példaként szolgált a régióbeli országok számára.

A Délkelet-Ázsiai Nemzetek Szövetsége (ASEAN) a Fülöp-szigetek, Indonézia, Malajzia, Szingapúr, Thaiföld, Vietnám, Laosz, Mianmar, Kambodzsa és Brunei együttműködése, ami elsődlegesen politikai és biztonságpolitikai céllal jött létre. Később az erősödő kínai és japán gazdasági befolyás ellensúlyozására létrehozták az AFTA-t (ASEAN Free Trade Area), melynek keretein könnyítették a tagországok közti kereskedelmet. Az ASEAN céljai közé lépett a gazdasági növekedés ütemének gyorsítása, a béke és politikai stabilitás fenntartása a régióban, illetve a kölcsönös segítségnyújtás. Az 1991. évi gazdasági reformok és a piaci liberalizáció következtében a kelet-ázsiai térség stratégiai fontossága India számára magától értetődővé vált. 2003-ban India az ASEAN 10 tagállamával aláírt az Átfogó Gazdasági Együttműködési Keretmegállapodást. Ennek értelmében egy több éven keresztül tartó folyamat lépett életbe, melynek részei a vámcsökkentés, a nem tarifális korlátozások fokozatos megszüntetése, a szolgáltatáskereskedelem akadályainak felszámolása, szabad tőke mozgás lehetőségének megteremtése, illetve speciális bánásmód a kevésbé fejlett ASEAN tagországokkal szemben. India a számára 3 legfontosabb országgal külön szabadkereskedelmi

megállapodást kötött (Thaiföld, Szingapúr, Malajzia). 2009-ben aláírták az áru szabadkereskedelmi megállapodást. Az India-ASEAN Átfogó Gazdasági Együttműködési Megállapodás (ASEAN CECA) a világ legnagyobb szabadkereskedelmi övezetei közé tartozik. A megállapodások eredményeképpen fellendült a felek közti kereskedelem. Az árukereskedelem bővülésének akadálya a fejletlen indiai infrastruktúra, a szolgáltatási szektorban viszont Indiának egyértelmű előnye van, amit kiválóan kamatoztat. Az India-ASEAN szabadkereskedelmi megállapodás a textilipar, a jármű-és alkatrészgyártás esetében hozzájárult a globális és regionális értékláncok fejlődéséhez.

A 2009.évi Átfogó Gazdasági Partnerségi Megállapodás (IKCEPA) magasabb szintre emelte a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatokat India és a Koreai Köztársaság között. Az IKCEPA nagyobb piacot teremtett az indiai exportőrök számára Dél-Koreában, és segítette a két ország közötti kereskedelmi egyensúly javításában. Számos ágazatot érint (ipari termékek, szolgáltatások, agráripari termékek), és a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok bővülésével járt. Az IKCEPA értelmében a két ország eltörölte vagy csökkentette a vámtarifákat és az egyéb akadályokat több mint 90% -os terméklistán, amely magában foglalja a szolgáltatásokat, az ipari termékeket és a mezőgazdasági termékeket is. Az IKCEPA előnyös volt az indiai exportőrök számára, mivel a Dél-Koreában értékesített árukra alkalmazott vámtarifákat jelentősen csökkentették. Az IKCEPA lehetővé tette, hogy a két ország közötti kereskedelem több területen bővüljön, például az információtechnológia, a gyógyszeripar, az autóipar és a környezetvédelmi technológiák területén. A megállapodás értelmében a két ország szabadon cserélheti ki a szellemi tulajdonjogokat és az innovációs technológiákat, ami további lehetőségeket teremtett a két ország közötti kereskedelem bővítésére.

2011-ben India Japánnal írt alá egy Átfogó Gazdasági Partnerségi Megállapodást (JICEPA), ami nagyobb piacot teremtett az indiai exportőrök számára Japánban, és segítette javítani az indiai kereskedelmi mérleg egyensúlyát Japánnal szemben. Az JICEPA lehetővé tette az indiai exportőrök számára a Japánban értékesített árukra alkalmazott vámtarifák jelentős csökkentését, növelte az indiai vállalkozások versenyképességét a japán piacon, segítette a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok bővítését az információtechnológia, az autóipar és a környezetvédelmi technológiák területén, amelyek az indiai gazdaság számára fontos ágazatok. Az JICEPA révén az India és Japán közötti gazdasági és kereskedelmi együttműködés szorosabbá vált, ami elősegíti a két ország közötti gazdasági és politikai kapcsolatok fejlődését. Az indiai-japán együttműködés továbbá Kína gazdasági befolyását is ellensúlyozza a csendes-

óceáni térségben, miután Japán újra szervezi regionális szövetségi rendszerét Kína ellenében, és főként India súlyára számít.

Az Indiai-óceáni térségi jelenlétének erősítése céljából (Kína és az Egyesült Államok befolyásának visszaszorításának érdekében) 2021-ben Mauritiusal kötött megállapodást. A megállapodás politikai jelentősége mellett gazdasági szempontból Mauritius működőtőke exportőri funkciója miatt érdekes, ami nagyobb részben ún. round-tripping capital.

Az India-Egyesült Arab Emírségek szabadkereskedelmi egyezménye (CEPA) bővíti a két ország közötti gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat. Az egyezmény keretében csökkentik vagy eltörlik a kereskedelmi korlátokat, és elősegítik a beruházásokat, a szolgáltatásokat és az iparfejlesztést. Az India és az Egyesült Arab Emírségek közötti CEPA lehetővé teszi az indiai vállalkozásoknak, hogy könnyebben hozzáférjenek az Egyesült Arab Emírségek piacaihoz, és növeljék az exportjukat. Az egyezmény elősegíti a két ország közötti kapcsolatok elmélyítését, és hozzájárul a gazdasági fejlődéshez mindkét fél számára.

Az India-Ausztrália szabadkereskedelmi egyezmény (ECTA) elősegíti a két ország közötti gazdasági kapcsolatok bővítését. Az egyezmény keretében csökkentik vagy eltörlik a kereskedelmi korlátokat, és elősegítik a beruházásokat, a szolgáltatásokat és az iparfejlesztést. Az ECTA segít az indiai vállalkozásoknak, hogy könnyebben hozzáférjenek az ausztrál piachoz, és növeljék az exportjukat. Az egyezmény elősegíti a két ország közötti kapcsolatok elmélyítését, és hozzájárul a gazdasági fejlődéshez mindkét fél számára.

A Bengáli-öböl kezdeményezés (BIMSTEC, Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) egy régióközi együttműködési szervezet, amelyben India, Banglades, Bhután, Mianmar, Nepál, Srí Lanka és Thaiföld vesz részt. A BIMSTEC célja az átfogó gazdasági és technikai együttműködés előmozdítása a régióban, a kereskedelmi kapcsolatok erősítése és a régióban található közös gazdasági potenciál kiaknázása. A BIMSTEC fókuszában számos terület áll, mint például a kereskedelem, az energia, az infrastruktúra, a turizmus, a halászat, az agrárium, a környezetvédelem és a terrorizmus elleni küzdelem. A BIMSTEC fontos szerepet játszik a dél-ázsiai régióban, és jelentős gazdasági és stratégiai potenciállal rendelkezik a tagországok közötti együttműködés és a gazdasági integráció terén.

Az EU és India közötti szabadkereskedelmi tárgyalások hosszú ideje zajlanak, de eddig még nem sikerült megállapodásra jutniuk. A két fél közötti kereskedelmi kapcsolatok száma jelentősen növekedett az utóbbi években, és mindkét fél érdekelt a szabadkereskedelmi megállapodás megkötésében. 2012-ben felfüggesztették a kereskedelmi tárgyalásokat, azonban 2021-ben döntés született a tárgyalássorozat újraindításáról.

Az India és a Dél-Afrikai Vámunió (SACU) közötti szabadkereskedelmi tárgyalások 2010-ben kezdődtek, és azóta több fordulóban tárgyaltak. A Dél-Afrikai Vámunió tagjai Botswana, Lesotho, Namíbia, Dél-Afrikai Köztársaság és Eswatini (korábban Sváziföld). A tárgyalások célja az India és a SACU országai közötti kereskedelmi kapcsolatok elmélyítése, a vámok csökkentése és a kereskedelmi korlátok eltörlése. Az India és a SACU közötti szabadkereskedelmi megállapodás több területen előnyös lehet mindkét fél számára, mivel a SACU országai jelentős nyersanyagkészlettel rendelkeznek, míg India a világ egyik legnagyobb fogyasztói piaca. Az India és a SACU közötti tárgyalások a mezőgazdasági termékek, az iparjogvédelem, a szellemi tulajdonvédelem, az állami támogatások és a szolgáltatások területén felmerült kérdéseket érintik. A szabadkereskedelmi tárgyalások jelenleg holtpontra jutottak, de mindkét fél érdekelt a megállapodás megkötésében, és folytatják a tárgyalásokat annak érdekében, hogy megoldást találjanak az összes vitás kérdésre.

A RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership, Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség) egy 15 országból álló ázsiai-csendes óceáni regionális szabadkereskedelmi megállapodás, amelyről a tárgyalások 2012-ben kezdődtek és végül 2022 január 1-én alakult meg. 2012-ben az ASEAN kezdeményezte a tárgyalásokat avval a céllal, hogy a meglévő szabadkereskedelmi megállapodásait egységes rendszerbe foglalja, illetve a korábbi bilaterális megállapodásokat multilaterális szintre emelje. A megállapodás lehetőséget nyújt Délkelet-Ázsiának arra, hogy egységes kereskedelmi zónává váljon. Az integráció támogatja a régió belüli kereskedelmi kapcsolatok fejlődését, de a régió kívüli piacok továbbra is fontosak maradnak. Az RCEP tagjai között szerepelnek Dél-Korea, Japán, Kína, Ausztrália, Új-Zéland, Vietnam, Thaiföld, Malajzia, Szingapúr, Indonézia, Fülöp-szigetek, Brunei, Laosz, Mianmar és Kambodzsa.

India eredetileg az RCEP tagja lett volna, az aláírásig részt vett a tárgyalási folyamatokban, de végül elutasította a megállapodást, mert úgy érezte, hogy az RCEP károsíthatja az indiai gazdaságot. India kereskedelmi mérleghiányának 70%-áért a RCEP országok felelősek, elsősorban Kína. Az RCEP-ből való kimaradás legfontosabb okai az alábbiak voltak:

Mezőgazdaság: Az indiai kormány aggódott az RCEP hatásai miatt az indiai mezőgazdasági ágazatra, attól tartva, hogy az indiai piacra nagy mennyiségű olcsó mezőgazdasági termék áramlik majd be az RCEP tagországo**k**ból.

Szolgáltatások: India nem értett egyet a RCEP javaslattal a szolgáltatási ágazatra vonatkozóan, mert úgy vélték, hogy a javaslat nem védi eléggé az indiai szolgáltatásokat, és hogy a javaslatban szereplő tagországo**k** később módosíthatják a szolgáltatásokra vonatkozó szabályo**k**at.

Jogi keretrendszer: India úgy érezte, hogy a RCEP nem biztosít elegendő jogi keretrendszert a viták rendezésére és a szabályo**k** betartására vonatkozóan.

Dömping: India attól félt, hogy a RCEP-hez csatlakozó tagországo**k** olyan olcsó árukat szállítanak majd az indiai piacra, amelyek károsíthatják az indiai termelőket és a gazdaságo**t**.

Kínai befolyás: India aggódott a RCEP-hez csatlakozó Kínai gazdasági befolyása miatt, és attól tartottak, hogy a RCEP segíti Kínát abban, hogy növelje gazdasági befolyását az ázsiai-pacifikus régióban.

Kína szerepe azonban felértékelődött avval, hogy India végül kimaradt a RCEP-ből. A megállapodásban részt vevő Japán és Dél-Korea India kimaradásával nehezebben tudja ellensúlyozni Kína gazdasági befolyását, különös tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok teljes mértékben kimaradt a RCEP-ből.

A RCEP-ből való kimaradást teljes egyetértéssel támogatta az indiai politikai elit. Ennek oka valószínűleg az, hogy a hazai ipar fejlődését fontosabbnak tartják, mint a világgazdaságba való bekapcsolódást. Ez azonban versenyképességi és kereskedelmi problémákat okozhat Indiának. Az indiai vállalatok eleshetnek az új piacoktól, technológiáktól és a külföldi tőke bevonása is nehezebb, a multinacionális vállalatok globális értékláncai számára kevésbé kecsegtető az indiai piac.

Az integrációs törekvéseknek számos indítéka van. A regionális együttműködésekhez való kapcsolódás szükségszerű lépés annak érdekében, hogy India javítsa világpiaci esélyeit és elkerülje a további lemaradást. Amennyiben a multipoláris világrend kialakításának folyamatában India gazdasági súlyának megfelelő mértékben kíván részt venni, elengedhetetlen tényező a saját szabadkereskedelmi megállapodások megkötése és az integráció mélyítése. A szabadkereskedelmi megállapodások segítségével India tovább tudja növelni export piacát, javítani tudja piaci pozícióit, importlehetőségeit, illetve szélesítheti a tőkemozgások lehetőségeit. Azonban India esetében nem kizárólag gazdasági-kereskedelmi motivációk állnak a megállapodások mögött. Sok esetben hajlandó aszimmetrikus előnyöket biztosítani a kevésbé fejlett országok számára annak érdekében, hogy a békés egymás mellett élés megvalósuljon.

Ugyanakkor a megállapodások segítségével növeli saját befolyását és ellensúlyozza Kína növekvő szuperhatalmi ambícióit.

2.3. India külkereskedelme és szerepe a globális értékláncokban²²

Az 1990-es évektől a külgazdasági nyitásnak és a piaci reformok bevezetésének köszönhetően India új növekedési szakaszba lépett. Az ország megkezdte fokozatos integrációját a bilaterális megállapodások révén, nőtt az ipari termelés, India a kereskedelmi nyitás útjára lépett. A függetlenedés után a gazdaságpolitikát inkább a protekcionizmus jellemezte, ám egyértelműen változásnak indult.

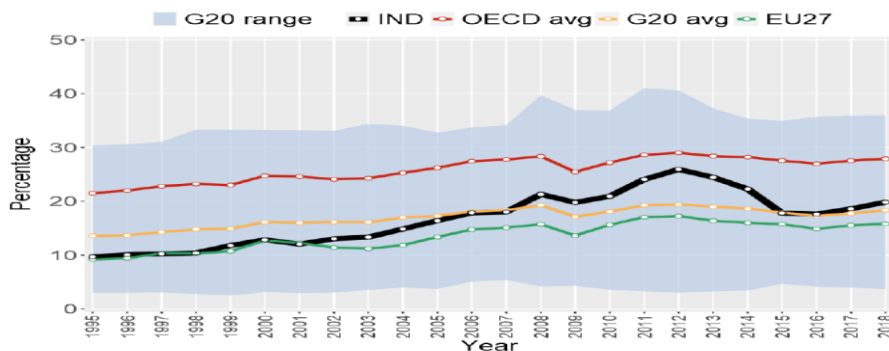
Az egyes országok világgazdasági integrációja szorosan összefügg a globális értékláncokban való részvételük mértékével. A globális értékláncok hatása, hogy a nyersanyagból a félkész és kész termékek már nem egy országban készülnek. Így az a módszertan, mely azt vizsgálja, hogy az adott országban egy termék esetében mekkora hozzáadott értéket állítottak elő, teljesebb képet ad a világgazdasági kereskedelmi kapcsolatokról. Az OECD TiVA (*Trade in Value Added, hozzáadottérték-kereskedelem*) adatbázisa minden exportált áru és szolgáltatás esetén méri az egy ország által hozzáadott értékkel kapcsolatos áramlásokat. A statisztika az értékáramlási volumenek alapján az országok részvételét két típusra osztja: előre irányuló (forward) és visszafelé irányuló (backward) kapcsolatokat különböztet meg az alapján, hogy az adott ágazat vagy termékcsoporthoz milyen mértékben támaszkodik a külföldi inputokra. Az export adatokat külföldi (upstream link) és hazai (downstream link) hozzáadott-érték tartalmuk alapján is szükséges kettéosztani. Összességében elmondható, hogy egy adott ország globális értékláncokban való részvételének mértéke az előre és hátra irányuló kapcsolatok összessége alapján mérhető.

Az indiai export külföldi hozzáadottérték tartalma az 1990-es évek közepéig stabilan növekedett, majd 2012-ben elérte a 25.9%-os csúcserősséget. Ezután gyors ütemben csökkent, 2016-ban már csak 17.6% volt. Ez az ország exportjának külföldi input-függőségét jelzi. A csökkenés magyarázata lehet a szolgáltatások feldolgozóipari felértékelődése is. Hiszen a feldolgozóipari export a gyártási tevékenységek mellett a szolgáltatásokból származó

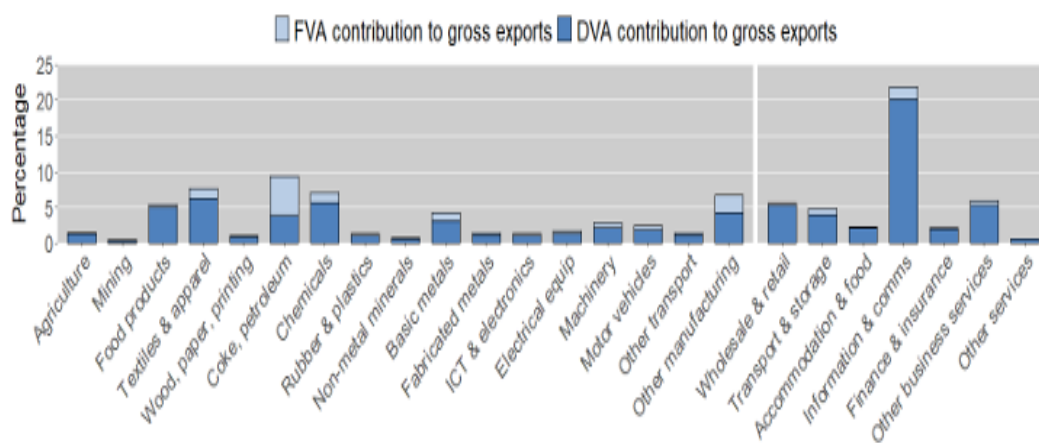
²² A fejezetet Imre Gabriella és Remsei Gábor: Lehet-e India az új Kína? című cikke alapján írtam. https://lib.sze.hu/images/Apaczai/kiadv%C3%A1ny/2021/07_03_Lehet-e%20India%20az%20u%CC%81j%20Ki%CC%81na.pdf letöltve: 2023.03.16.

hozzáadott-értéket is magában foglalja. Világgazdasági szinten a TiVA statisztikák alapján bebizonyosodott, hogy a GVC integrációk üteme lelassult a 2008-2009-es pénzügyi válság után. 2008 és 2018 között India exportjának külföldi hozzáadottérték-tartalma 21.3%-ról 19.8%-ra csökkent, ami kevesebb, mint a 27.9%-os OECD átlag (OECD,2022).

6. ábra
Az export külföldi hozzáadottérték-aránya
(a teljes export százalékos arányában, 1995-2018)²³

Az export külföldi hozzáadottérték-tartalma 2008 és 2018 között a feldolgozóipar és a szolgáltatások esetében csökkent. Azok az ágazatok exportjának külföldi hozzáadottérték-tartalma volt a legmagasabb, ahol a visszafelé irányuló kapcsolatok a legerősebbek voltak. Az az export hazai hozzáadottértékének kiemelkedő részét az információs és kommunikációs szolgáltatási szektor adta 2018-ban (20,2%).

7. ábra
India hazai és külföldi hozzáadott-érték részesedése
(a teljes export százalékos arányában, 2018)²⁴

²³ Forrás: https://www.oecd.org/sti/ind/CN2021_IND.pdf letöltve. 2023.04.20.

²⁴ Forrás: https://www.oecd.org/sti/ind/CN2021_IND.pdf letöltve. 2023.04.20.

2018-ban a külföldi végső keresletnek meghatározó szerepe volt az egyéb feldolgozóipari termékek (60.4%) és az információs és kommunikációs szolgáltatások (54.2%) esetében. Az integráció a gyógyszeripar, az autóipar, a petrokémiai ipar és az elektronikai ipar területén volt a legsikeresebb, a vegyipar, illetve a textil-és ruházati ipar lemaradt a globális értékláncokba való kapcsolódás folyamatában.

A globális értékláncokba való kapcsolódás a gazdasági integráció folyamatának kiemelkedő része. India esetében az alacsony kapcsolódási szint a befelé forduló kereskedelmi és iparpolitika következménye lehet. A GVC-k nyújtotta technológiai és foglalkoztatási előnyök háttérbe szorultak a hazai piacot célzó fejlesztési politikák mögött. Hosszútávon azonban Indiának mélyítenie kell a GVC-kbe való kapcsolódást versenyképességének fenntartása érdekében.

2018/2019 és 2020/2021 között India áruexportjának mértéke meghétszereződött, az import növekedése ez alatt az időszak alatt kilencszeresére nőtt. Az áruimport áruexportot meghaladó növekedése az árukereskedelmi mérleg hiányát eredményezte. India áruexportjának jelentős részét a kőolajtermékek, a drágakövek, az ékszerek és a mezőgazdasági termékek teszik ki. Jelentős még az alacsony technológiájú (elsősorban textil- és ruházati) termékek részaránya is. India 3 legfontosabb exportpartnere az Egyesült Államok, az Egyesült Arab Emírségek és Kína.²⁵

Az áruimport jelentős részét a nyersolaj, az arany, a drágakövek, szén, kokszt és brikett adják. A vizsgált időszakban India három legfontosabb import forrása Kína, az Egyesült Államok és Szaúd-Arábia (a harmadik helyet mára átvette az Egyesült Arab Emírségek²⁶).

A szolgáltatási szektor az elmúlt két évtizedben a gazdasági növekedés legfőbb mozgatórugója volt. A külföldi kereslet növekedésének következtében a szolgáltatási szektor dinamikus fejlődésnek indult. A szolgáltatásexportból származó bevételek 2018/2019-re elérték a 209 milliárd USD-t, melynek 40%-át a szoftverszolgáltatások biztosították. Ezen kívül mérvadó volt még az üzleti szolgáltatások exportja (18,8%) és az utazási szolgáltatások kivitele (13%). A szolgáltatásexport legfontosabb partnerei az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Japán. A szolgáltatásimport 62.3%-át a szállítás, utazás és az üzleti szolgáltatások tették ki. A szolgáltatás-kereskedelem növelése fontos tényező a gazdasági növekedés szempontjából, mert

---

²⁵ Forrás: Indian Trade Portal <https://www.indiantradeportal.in/vs.jsp?id=0,25,45,858,859> , letöltve: 2023.03.30.

²⁶ Forrás: Indian Trade Portal <https://www.indiantradeportal.in/vs.jsp?lang=0&id=0,263,273> letöltve: 2023.03.30.

ez fedezi az indiai gazdaság importszükséglete miatt kialakult árukereskedelmi deficit nagy részét.

Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (UNCTAD) 2022-es Global Investment Trends Monitor jelentése szerint 2021-ben Indiában a külföldi tőkeberuházások értéke elérte a 64 milliárd USD-t, ami világszinten a FDI beruházások (1582 milliárd USD) 4%-a, az Ázsiába irányuló FDI (619 milliárd USD) 10%-a.

A legnagyobb mértékű befektetések az építőipar (2,88 milliárd USD), a szolgáltatások (8,5 milliárd USD), az informatikai szolgáltatások (11,2 milliárd USD) és a kereskedelem (3,3 milliárd dollár) területén történtek. A gyártási szektorba érkező befektetések mértéke rohamos ütemben növekedett, a 2021/2022-es pénzügyi évben 21,34 milliárd USD értékével 76%-os növekedést ért el az előző évhez képest.²⁷

A COVID-19 járvány hatása miatt az ázsiai országokban a külföldi tőkeberuházások száma és értéke is csökkent 2021-ben. Az ázsiai régióban a külföldi tőkeberuházások értéke 2021-ben 31%-kal csökkent, amely a 2008/2009-es pénzügyi válság után a legnagyobb mértékű visszaesést jelentette. Az ázsiai országokba érkező közvetlen külföldi tőkebefektetések értéke 2021-ben 43%-kal csökkent, és a külföldi befektetők száma is jelentősen visszaesett. Az ázsiai országok közül Kína továbbra is a legnagyobb fogadó ország volt, azonban a külföldi tőkeberuházások értéke 2021-ben ebben az országban is 12%-kal csökkent. A második legnagyobb fogadó ország Indonézia volt, ahol a külföldi tőkeberuházások értéke 2021-ben 4,1 milliárd USD-ra csökkent, ami 38%-os csökkenést jelent az előző évhez képest. Az FDI értéke a COVID-19 járvány hatásának ellenére az előző évhez képest növekedett, ezzel az eredménnyel India azon kevés országok egyike, amely az előző évi FDI-értéket meghaladó mértékű befektetést vonzott be, ami az országban folytatott gazdasági reformoknak és a kedvező üzleti környezetnek köszönhető.

A külföldi tőkebevonás India számára számos előnnyel jár. Segítségével az indiai vállalkozások képesek az új piacok meghódításához szükséges finanszírozást előteremteni és a termék-és szolgáltatáskínálatukat bővíteni. Az ország jelentős növekedési potenciálja miatt az indiai piac ugyanakkor vonzó lehet a külföldi befektetők számára

Emellett a külföldi működőtőke ösztönzi a technológiai fejlődést és az innovációt, a kutatás-fejlesztést és az új technológiák bevezetését. Az ilyen típusú befektetések lehetővé teszik az indiai vállalkozások számára, hogy elérjék a világszínvonalat és versenyképesek maradjanak a

---

²⁷ Forrás: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1845719> letöltve:2023.04.30.

globális piacokon. Ezen előnyök mellett ezek a beruházások hozzájárulnak az indiai munkaerőpiac fejlődéséhez. A foglalkoztatás és a bérek növekedése következtében javul az életszínvonal és a munkaerőpiac stabilitása.

Összességében tehát a külföldi tőkebevonás jelentős előnyökkel jár. A vállalkozások versenyképességük javulásával hozzájárulnak az indiai gazdaság fenntartható dinamikus növekedéséhez.

India nagy figyelmet szentel a tőkeexport növelésének is. Az indiai kormányzat aktív lépéseket tett annak érdekében, hogy megkönnyítse az indiai vállalkozások külföldi befektetéseit, és növelje az exportot.

Az Indiai Kereskedelmi és Ipari Minisztérium befektetési politikája az indiai vállalkozások számára könnyebb hozzáférést biztosít a külföldi befektetésekhez. A politika többek között a külföldi befektetési korlátok enyhítését is magában foglalja²⁸.

Az Export Import Bank of India (EXIM) különböző finanszírozási lehetőségeket kínál azon vállalkozások számára, amik külföldön szeretnének beruházni. A bank az exportpiacokon történő értékesítési lehetőségek és a külföldi beruházások finanszírozásának elősegítése érdekében nyújt szolgáltatásokat²⁹.

Számos adó- és egyéb ösztönző segíti a külföldi terjeszkedést. Az ösztönzők magukban foglalják az adókedvezményeket, az exportösztönzőket és az exportösztönző alapokat³⁰

A bilaterális megállapodások megkötése és a külföldi piacok feltérképezése megkönnyíti az export- és befektetési lehetőségek megtalálását³¹.

Az Indiai Tőkeexport Tanács (Export Promotion Council for Capital Goods, EPC) 2021. januárjában publikált jelentése szerint az indiai tőkeexport értéke 2019-ben 8,49 milliárd USD volt, ami 6,1 százalékos növekedést jelentett az előző évhez képest. 2020-ban ez az érték elérte a 13,6 milliárd USD-t, 2021-ben pedig a 13,9 milliárd USD-t.

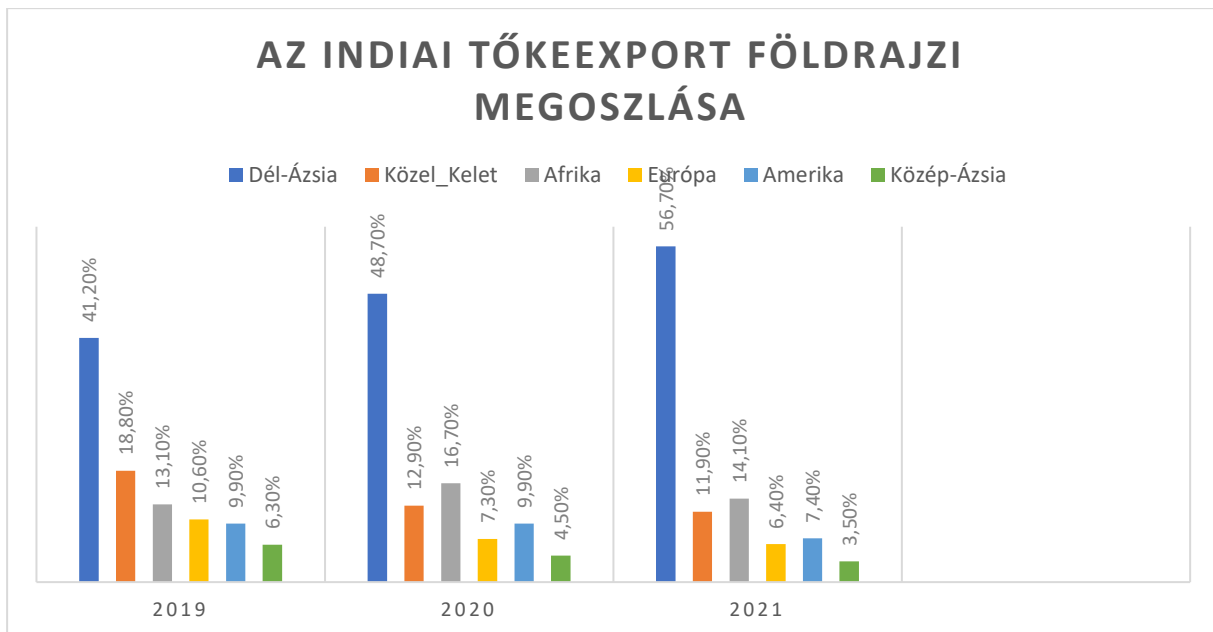
---

²⁸ Forrás: Department for Promotion of Industry and Internal Trade, India (2020): Consolidated FDI Policy, https://dipp.gov.in/sites/default/files/CFPC_2017_FINAL_RELEASED_28.08.2017_0.pdf, letöltve: 2023.03.16.

²⁹ Forrás: Export-Import Bank of India (2021): Overseas Investment Finance, <https://www.eximbankindia.in/Assets/Dynamic/Pdf/OIF.pdf> letöltve: 2023.03.16.

³⁰ Forrás: Ministry of Commerce and Industry, India (2020): Indian Investment Abroad, <https://commerce.gov.in/trade-stats/indian-investment-abroad/> letöltve: 2023.03.16.

³¹ Forrás: Economic Times (2021): India working on comprehensive plan to promote overseas investments, <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/policy/india-working-on-comprehensive-plan-to-promote-overseas-investments/articleshow/80926258.cms> letöltve:2023.03.30.

8. ábra
Az indiai tőkeexport földrajzi megoszlása 2019 és 2021 között³²

A tőkeexport földrajzi megoszlása (2019 és 2021 között) azt mutatja, hogy Dél-Ázsia továbbra is az indiai tőkeexport legnagyobb fogadó régiója, míg Amerika, Európa és Közép-Ázsia részesedése csökkent az elmúlt években. Afrika és a Közel-Kelet részesedése változó volt a vizsgált időszakban. (8. ábra)

A tőkeexport az utóbbi években dinamikusan növekedett, és az eddigi trendek alapján várhatóan további növekedési lehetőségekkel bír. Éves átlagos összege az 1990-es évek végén még csak 500 millió USD volt, azonban azóta jelentős emelkedés tapasztalható. Az Indiai Kereskedelmi és Ipari Minisztérium adatai szerint az indiai tőkeexport összege 2020-ban 13,8 milliárd USD volt, ami 45%-os növekedést jelent az előző évhez képest, 2021-ben pedig elérte a 16,1 milliárd USD-t³³.

Az indiai vállalkozások elsősorban az élelmiszer-feldolgozás, a telekommunikációs szektor, az energia és az infrastruktúra területeire fektettek be. A kettős adóztatás elkerülését célzó egyezmények aláírása és a külföldi befektetésekkel kapcsolatos bürokratikus folyamatok egyszerűsítése, valamint az idegenforgalmi szektorban való befektetések kedvezményes adózási feltételei mind hozzájárulnak a növekedéshez, ami lehetőséget teremt a vállalkozások számára, hogy új üzleti területekre lépjenek be, és növeljék a globális piaci részesedésüket.

³² Forrás: saját szerkesztés az Indiai Kereskedelmi és ipari Minisztérium adatai alapján (2023)

³³ Forrás: Indiai Kereskedelmi és Ipari Minisztérium, <https://commerce.gov.in/trade-statistics/indias-foreign-trade-statistics> letöltve: 2023.03.20.

A kormányzat további támogató intézkedései elősegítik a vállalkozások külföldi beruházásait, és ezáltal növelik az indiai gazdaság globális jelenlétét és érdekérvényesítését. Ilyenek az exportösztönző programok, mint például az Exportőr Orientált Egység (EOU), az Export Promotion Capital Goods (EPCG) és az Advance Authorization Scheme (AAS), a korábban tárgyalt bilaterális megállapodások, a külföldi kereskedelmi missziók, amelyek célja az indiai vállalkozások bemutatásával segítik a közvetlen kapcsolatteremtést a potenciális külföldi vásárlókkal. Az exporttámogatási programok (például a Marketing Assistance Scheme (MAS), a Market Development Assistance (MDA) és az Export Development Fund (EDF)), a finanszírozási programok (például a Technology Upgradation Fund Scheme (TUFS), a Credit Guarantee Fund Scheme (CGFS) és a National Small Industries Corporation (NSIC)) mind a külföldi piacokra való belépést segítik.

2.4. Kína: ellenfél, de nem ellenség

India és Kína a 21.század két egymástól alapjaiban különböző óriása. Meglepő, hogy hosszú történelme során a két civilizáció mennyire nem volt egymásra hatással. Tisztában voltak a másik létezésével már a kezdetektől, ám egészen a Római Birodalom ideéjig nem volt köztük különösebben jelentős kereskedelmi kapcsolat. Korábban említést tettem a Brit Birodalom több, mint egy évszázadon át tartó uralmáról Indiában, ami meghatározta az ország fejlődését. Evvel szemben Kínában egészen 1840-ig elenyésző volt a brit és nyugat-európai jelenlét és a nyugati erők még akkor sem voltak képesek hosszútávon formális politikai kontroll kialakítására. India szolgáltatta a Brit Birodalom katonai bázisaként az 1840-es és 1860-as ópium háborúk katonai haderejének nagy részét. A britek sosem voltak igazán érdekeltek a 19. századi Kína elfoglalásában. Annál inkább fontos volt jelenlétük Hongkongban és Sanghajban. India számára a függetlenség 1947-ben jött el. Kicsivel több, mint egy évvel azelőtt, hogy Mao Ce-tung győzedelmes Népi Felszabadító Hadserege bemasírozott Pekingbe. A két új titán közti kapcsolat a Tibetet érintő vitával kezdődött. Tibet a 18.század elejétől Kína fennhatósága alá került, majd befolyása a 19.században csökkent és az ország rövid ideig független volt. 1950-ben aztán Kína elfoglalta Tibetet. A dalai láma udvartartásával ugyan ott maradt, ám több ezren menekültek át az újonnan független Indiába. Az indiai miniszterelnök, Dzsavárhalál Nehru semmilyen lépést nem tett Kína ellenében, hiszen céljai közt szerepelt a Mao vezette Kínával való szorosabb kapcsolat kiépítése. Célja egy olyan ázsiai blokk létrehozása volt, ami független

a kapitalista nyugat és kommunista kelet befolyásától. 1955-ben Tibetben fellázdak a kínai elnyomás ellen és a dalai láma Indiába menekült. Ezzel az India és Tibet közötti határ India és Kína határává vált, egy olyan határvonallá, amit a britek Kína megkérdezése nélkül alakítottak ki. A határviták 1962-ben Kína és India között kitört háborúhoz vezettek. Ez a háború sokkal kisebb mértékben rázta meg Kínát, mint Indiát. Nehru kissé nagyképűen egy pillanatig nem gondolta, hogy a fejletlen hadsereggel rendelkező Kína támadást indít, ezért semmilyen kompromisszumra nem volt hajlandó. Hozzáállását az Egyesült Államok informális ígérete is tüzelte, ami biztosította India támogatását Kínával szemben. Sajnos Nehru nem gondolta, hogy szükség lenne a szövetség ígérletét írásba foglalni. Mao Ce-tung nem akart konfrontálódni az Egyesült Államokkal, de a rakéta válság keltette feszült politikai helyzetet kihasználva 1962-ben támadást indított India ellen. A korábbi ígértekhez képest az Egyesült Államok nem érkezett India segítségére, Nehru magára maradt. Az elhanyagolt indiai hadsereg ekkorra szignifikánsan alul maradt a kínai haderőkkel szemben. India megalázó vereséget szenvedett és Mao elérte célját. A 33000 négyzet kilométernyi terület elfoglalásával megmutatta, hogy a Szovjetunió kivételével Kínáé a legerősebb hadsereg az ázsiai térségben. India ugyan kapott segítséget az Egyesült Államoktól, de csak három nappal azután, hogy Mao egyoldalúan tűzszünetet hirdetett. A megkésített segítség keserű szájját hagyott maga után.

Ez a csalódás Indiát a Szovjetunió karjaiba hajtotta, a Mao által vezetett Kína térnyerésének feltartóztatása közös ügyük lett. Az Egyesült Államok felvette Pakisztánt a CENTO-ba (Central Treaty Organization), ami a NATO dél-ázsiai térség NATO-jaként majd visszatartja a Szovjetuniót a déli irányú terjeszkedéstől. Az Egyesült Államok egyértelmű támogatását élvező Pakisztán mellett Kína még fenyegetőbbé vált, és az elszigetelt Indiának nem volt más választása, mint szövetségre lépni a Szovjetunióval. Az India és Pakisztán közti ellenségeskedés következtében a kontinentális Ázsia szövetségei stabilizálódtak, az indiai-szovjet szövetség visszatartotta Kínát egy esetleges támadástól, míg a kínai-pakisztáni szövetség visszatartotta Indiát egy esetleges támadástól.

Annak ellenére, hogy Kína leverte Indiát 1962-ben, a két ország fejlődése elmaradt egymástól egészen az 1980-as évekig. Kína tengerparti térségének iparosítása következtében befolyó több százmillió dollár közvetlen működő tőke Sanghajt Ázsia legfontosabb pénzügyi központjává tette. Kína gazdasági növekedése végül lekörözte Indiát és a Szovjetuniót.

Kína gazdasági fellendülése és a Szovjetunió megszűnése (1991) arra ébresztette rá Indiát, hogy az ázsiai térség erő egyensúlya megváltozott.

Míg India a Szovjetunió megszűnése után Oroszországgal is jó kapcsolatokat ápolt, ráébredt arra, hogy ez a szövetség egyedül nem elég arra, hogy Kínát ellensúlyozza és az Egyesült Államokkal is igyekezett jobb kapcsolatokat kialakítani. Kína azonban délkelet-ázsiai befolyásának növelése érdekében erősítette kapcsolatait Thaifölddel és Burmával (mai Mianmar) és nem riadt vissza attól sem, hogy egykori stratégiai szövetségével összetűzésbe keveredjen. Az ASEAN országok éves regionális fórumain Kína hozzáállása érezhetően együttműködőbb volt, sikerült egy hosszabb feszült időszak után felmelegítenie kapcsolatait az ASEAN országaival.

India mindeközben egyre nyitottabb lett a kínai kapcsolatok erősítésére, vagy legalábbis a békés egymás mellett élés koncepciójára és világossá tette, hogy nem hajlandó Kínával összetűzésbe keveredni az Egyesült Államok miatt, ám az USA-val ápolt kapcsolatait is fontosnak tartja. Emellett nem tervezi az orosz stratégiai szövetség felmondását sem.

India és Kína számos egyezményt kötött egymással, ami lehetővé tette többek között a gazdasági és kereskedelmi együttműködést. Kína szuperhatalmi ambíciói azonban egyszerre jelentenek lehetőséget és veszélyt India számára. A tibeti határ menti feszültségek mellett India továbbra is nehezményezi Kína pakisztáni infrastrukturális beruházásait, melyek egy része a vitatott hovatartozású kasmíri területeken történik. A határokra vagy a parti őrségre vonatkozó új szabályozások alapján Kína nyomást kezdett gyakorolni a közös határok tekintetében Indiára. Kína rövidtávú célja, hogy regionálisból globális nagyhatalommá váljon, a bilaterális kapcsolatokban a korábbi egyenlőség helyett a domináns fél pozícióját veszi fel és ezt érezteti többek közt Indiával is. Nem nézi jó szemmel India és Egyesült Államok stratégiai partnerségét, illetve Japán közeledését Indiához a Szabad és Nyitott Indo-csendes-óceáni térség (FOIP) stratégia mentén. Mindeközben a nemzetközi szervezetekben és a dél-ázsiai országokban is egyre fokozódott a verseny a két ország között. A lassan visszaszerzett törékeny bizalom a 2020-as ladakhi tűzharc után alapjaiban rendült meg az indiai oldalon, az összecsapások után pedig Kína törekvései a diplomáciai, védelmi és gazdasági együttműködés folytatására hiábavalónak bizonyultak. India korlátozta a kínai befektetéseket, a kínai cégek közbeszerzésen való részvételét, vagy épp a kritikus gazdasági, technológiai, telekommunikációs és egyéb területeken a kínai jelenlétet. Számos kínai alkalmazás tiltólistára került, ahogy a kínai cégek az 5G hálózat kiépítésében sem vehetnek részt. Kínát ellensúlyozandó India a nyugati országok mellett a közel-keleti és csendes-óceáni térségben is igyekszik mélyíteni kapcsolatait. A külföldi beruházások ösztönzése a kínai importtól való függés csökkentését szolgálja.

Mindeközben India sikeresen őrzi el nem kötelezett státuszát, ám biztonsági és védelmi kérdésekben erősíti együttműködését Ausztráliával, Japánnal Dél-Koreával és az Egyesült Államokkal. Utóbbival közös hadgyakorlatot is tartott 2022. szeptemberében. Összességében egyre kevésbé van tekintettel a Kínát érzékenyen érintő kérdésekre, például a dalai láma ladakhi látogatását is az indiai légierő segítette. Emellett egyre inkább fogadóképes az Egyesült Államok katonai jelenlétére az Indiai-óceáni térségben. Délkelet-Ázsiában az Egyesült Államokkal és Japánnal közösen igyekszik Kínát ellensúlyozni.

Oroszország és Kína azon törekvései, hogy a BRICS-et és az SCO-t nyugatellenes platformmá formálja, India saját célkitűzéseivel ellentétesek, ennek ellenére nem várható, hogy hátat fordít ezeknek a szövetségeknek. Az Egyesült Államok és szövetségesei azonban nem nézik jó szemmel, hogy India nem csatlakozott az Oroszország ukrajnai invázióját elítélő országok táborához.

2.5. A jelen és a jövő húzó iparágazatai

Jelenleg India egyik vezető iparágazata a szolgáltatási szektor, különösen a szoftverfejlesztés és az informatikai szolgáltatások. Az ország a világ egyik legnagyobb IT-szolgáltató központja, és számos nagy nemzetközi tech-cég, például a Google, a Microsoft és az IBM is figyelemreméltó jelenléttel rendelkezik az országban. Az információs és kommunikációs szolgáltatási szektor jelentősége vélhetően a jövőben növekedni fog a digitalizáció és az automatizáció terén tett lépéseknek köszönhetően. A szektor számos lehetőséget kínál az innováció, a digitális átalakulás és az export növelésére. Ezek közül érdemes megemlíteni a kiberbiztonsági termékek és szolgáltatások keresletének várható növekedését. Az adattárolás és felhőszolgáltatás a digitális átalakulás egyik kulcsfontosságú területe. A mesterséges intelligencia (AI) az információs szektor leggyorsabban fejlődő területe, aminek fejlesztésére India is nagy hangsúlyt fektet. A blokklánc technológia fejlesztése az üzleti és pénzügyi tranzakciók terén kiemelkedő fontosságú.

A szolgáltatási szektor egyéb jelentős ágazatai a pénzügyi szolgáltatások, az egészségügy, az oktatás és a turizmus.

Számos iparág rendelkezik növekedési potenciállal, például az autógyártás, az élelmiszeripar, a textilipar és a gyógyszeripar. Egyre nagyobb hangsúlyt kap az újrahasznosítás, a megújuló

energiaforrások és a digitális gazdaság fejlesztése. A gazdasági és politikai szuperhatalmi elképzelések valóra váltásának érdekében az űrkutatásra, a hadiiparra, az atomenergiára és az infrastrukturális fejlesztésekre is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek.

A biotechnológiai kutatási és fejlesztési programok az egészségügy, a mezőgazdaság és a környezetvédelem problémáira jelenthetnek megoldást.

India természeti erőforrásainak gazdagsága magában rejti a mezőgazdasági szektor növekedésének lehetőségét. A népesség növekedése a mezőgazdasági termékek iránti kereslet növekedésével jár. Kormányzati tervek közt szerepel a mezőgazdasági termelés növelése innovatív technológiák és infrastrukturális fejlesztések segítségével.

A gazdasági növekedési folyamat kulcsfontosságú tényezője a szakképzett munkaerő és az innováció támogatása. Az oktatási rendszer és a kutatás-fejlesztési infrastruktúra fejlesztése révén növelhető a vállalkozások és az ország versenyképessége. Az infrastrukturális fejlesztések (utak, a vasút, repülőterek és kikötők) a zökkenőmentes áruszállítást és kereskedelmet segítik és növelik a multinacionális vállalatok letelepedésének esélyét. Ezek a fejlesztések kiemelkedően fontos tényezők a gazdasági növekedése szempontjából, és elősegítik a globális értékláncokba való mélyebb kapcsolódást és ezáltal India pozícióinak erősítését a globális gazdaságban.

3. ÖSSZEGZÉS

India mára a világ legnagyobb demokráciája, egyike a leggyorsabban növekvő gazdaságoknak. A hetedik legnagyobb területtel rendelkező ország egyedülálló fejlődési utat járt be. A Brit Birodalom modernizációs törekvései az ország saját gazdasági és ipari fejlődésének gátat szabtak. Ennek köszönhetően India függetlenné válása után bezárkózott, saját belső problémái megoldására fókuszált. Ez a befelé forduló, protekcionista gazdaságpolitika az 1990-es évektől kezdett változni.

Az ország nyersanyagokban és ásványi kincsekben gazdag, páratlan gyártási kapacitásokkal rendelkezik, azonban kapcsolódása a globális értékláncokba és a világkereskedelemben alacsony. A világ áruexportjának elenyésző részét adja, azt többségében a munkaintenzív feldolgozóipari termékek exportja teszi ki. Az utóbbi évtizedben megfigyelhető az export technológiaintenzív termékek felé történő fokozatos elmozdulása és a csúcstechnológiai export részarányának növekedése is. A feldolgozóipari ágazat megerősítésével növekedhet a munkahelyek száma és a jövedelmi szintek, ami az ország túlnépesedéséből és a mélyszegénységből fakadó problémákra nyújthat megoldást. Az ország ipara egyre jelentősebb, növekszik azon szakképzett munkaerő száma, akik képesek alkalmazni a versenyképesség növelését biztosító új technológiákat. A mezőgazdaságban rejlő lehetőségek felismerése és kihasználása segíti az agráripari termékek exportjának növelését.

A népesség számának növekedésével szélesedik a külföldön tanuló és munkát vállaló fiatalok tábora. Emellett azonban még mindig magas az írástudatlanok száma, erre megoldást jelentenek az oktatási reformok.

A világgazdaságban megjelenő új jelenségek és a fennálló világregend változása azonban egy új szemléletmódot követelt. A globalizáció folyamatainak részeként a nemzetközi vállalatok globális értékláncai megváltoztatták a világkereskedelem szerkezetét. A hosszútávú és stabil gazdasági fejlődés alapvető szükséglete a globális és regionális integráció és a GVC-kbe való mélyebb kapcsolódás. A versenyképesség javításának gátat szab az alacsony integráltsági szint, a bürokratizmus, a kritikus állapotú infrastruktúra.

Ahhoz, hogy India elérje kitűzött céljait, miszerint 2024/2025-re a bruttó hazai terméke elérje az 5 ezer milliárd USD-t, a reál GDP stabil és fenntartható növekedése szükséges.³⁴ Ehhez a növekedéshez pedig növelni kell a külföldi működőtőke befektetéseket és az exportból származó bevételeket. Az export és FDI növeléséhez pedig létfontosságú az integrációs folyamatokban való mélyebb részvétel.

---

³⁴ Forrás: Indiai Kereskedelmi és Ipari Minisztérium, <https://pib.gov.in/Pressreleaseshare.aspx?PRID=1549454> letöltve. 2023.04.20.

IRODALOMJEGYZÉK

Carbone, C., 2018. India's Policy of Non-Reciprocity in South Asia: Unending Challenges. hely nélk.:Alpha Editions.

Chellaney, B., 2010. Asian Juggernaut: The Rise of China, India, and Japan. hely nélk.:Harper Collins.

CIA, 2023. CIA. [Online]

Available at: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/india/>

Dahlman, C. & Utz, A., 2005. India and the Knowledge Economy, Washington,DC: The World Bank.

Das Kundu, D. N., 2016. India's Emerging Partnerships in Eurasia: Strategies of New Regionalism. Delhi, India: VIJ Books pty Ltd.

Datt, Y., 2014. India's Boom, Gloom and Doom. hely nélk.:Smashwords.

Dutz, M. A., 2007. Unleashing India's innovation. Washington,D.C: The World Bank.

Gutterman, A. S., 2019. Developing Countries. hely nélk.:Sustainable Entrepreneurship Project.

Imre, G. & Remsei, S., dátum nélk. Lehet-e India az új Kína?. XXV. Apáczai-napok Tudományos Konferencia kötete. kötet.

Kanungo, R. P., Rowley, C. & Banerjee, A. N., 2018. Changing the Indian Economy: Renewal, Reform and Revival. London: Elsevier Science.

Kashyap, K. R., 2014. Moving up the Value Chain: The Road Ahead for Indian It Exporters. hely nélk.:Partridge Publishing India.

Kissinger, H., 2015. World Order. UK: Penguin Random House UK.

Majoros, P., 2022. India integrációs törekvései. Eurázsia Szemle, II. évfolyam 2022/3. szám. kötet, pp. 146-177..

McKinsey& Company, 2013. Reimagining India. India: Simon&Schuster Export.

Mukhrjee, B., 2018. India and EU: An Insider's View. Delhi, India: VIJ Books Pty Ltd.

Naidu, G., Chen, M. & Narayanan, R. szerk., 2015. India and China in the Emerging Dynamics of East Asia. New Delhi: Springer India.

Narayanan, R. & Yonghui, Q., 2020. India and China Building Strategic Trust. New Delhi: ViJ Books India Pvt Ltd.

Nogueira Batista, P. J., 2021. The BRICS and the Financing Mechanism They Created: Progress and Shortcomings. London: Anthem Press.

- Raheja , D. P., 2022. Decoding Indian Economy. Delhi,India: ISL Publications.
- Rana, P. B. & Chia, W.-M., 2018. Jumpstarting South Asia. India: Oxford University Press.
- Roy, T., 2017. The Economy of South Asia. London: Palgrave Macmillan.
- Rudolf, M., 2011. India and China: Markets-Competitors-Partners. Hamburg: Diplomica Verlag.
- Sastry, D. V., 2021. COVID-19 Impact on Indian Economy and Economic Remedial Measures in the Overall Context of World Economy. USA: Bright&Young Publishers.
- Schoettli, U., 2013. More India Less China. hely nélk.:Körber-Stiftung.
- Seiff, M., 2009. Shifting Superpowers: The New and Emerging Relationship between the United States, China and India. Washington, DC: Cato Institute.
- Sen, S. & Sen, A., 2019. India Emerging: From Policy Paralysis to Hyper Economics. Delhi, india: Bloomsbury Publishing.
- Shah, R., Gao, Z. & Mittal, H., 2015. Innovation, Entrepreneurship, and the Economy in the US, China, and India. London: Academic Press.
- Singh, Z. D., 2020. Powershift: India-China Rlations in a Multipolar World. hely nélk.:Pan MacMillan.
- Srinivasa, C., 2018. A Glance at Indian Economy. hely nélk.:Chakrapani Srinivasa.
- Thakur, A. K., 2017. India Now and in Transition. Delhi, India: Niyogi Books.
- Thakur, A. K., 2017. India since 1947: Looking Back at a Modern Nation. Delhi,India: Niyogi Books.
- Webb, M. J. & Wijeweera, A. szerk., 2015. The Political Economy of Conflict in South Asia. UK: Palgrave Macmillan.
- Winiacki, J., 2016. Shortcut or Piecemeal: Economic Development Strategies and Structural Change. Budapest: Central European University Press.

NYILATKOZAT

Alulírott Csillag Dóra Hilda büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2023. év május hónap 04 nap

hallgató aláírása